

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

DIPLOMSKO DELO

SIMON LAVRIČ

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

DIPLOMSKO DELO

**ANALIZA SOCIALNOEKONOMSKEGA STANJA IN
RAZVOJNIH MOŽNOSTI V OBČINAH RIBNICA, SODRAŽICA
IN LOŠKI POTOK**

Ljubljana, december 2006

SIMON LAVRIČ

IZJAVA

Študent Simon Lavrič izjavljam, da sem avtor tega diplomskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom dr. Lee Bregar, in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____

Podpis: _____

KAZALO

UVOD	1
1 REGIONALNA POLITIKA	2
1.1 OPREDELITEV OSNOVNIH POJMOV, POVEZANIH Z REGIONALNO POLITIKO	2
1.2 OPREDELITEV IN TEMELJNE ZNAČILNOSTI REGIONALNE POLITIKE	3
1.2.1 Razlogi, cilji in instrumenti regionalne politike	3
2 REGIONALNA POLITIKA SLOVENIJE IN EVROPSKE UNIJE	5
2.1 REGIONALNA POLITIKA V SLOVENIJI.....	5
2.1.1 Razvoj regionalne politike v Sloveniji	5
2.1.2 Strategija in cilji spodbujanja skladnega regionalnega razvoja	6
2.1.3 Temeljni dokumenti za vodenje regionalne politike	7
2.1.4 Nosilci regionalne politike	8
2.1.5 Teritorialna členitev Slovenije	8
2.1.6 Stanje v regionalnem razvoju Slovenije	10
2.2 REGIONALNA POLITIKA EVROPSKE UNIJE.....	10
2.2.1 Regionalna politika EU in Slovenija.....	13
3 LOKALNA SAMOUPRAVA V SLOVENIJI	13
3.1 STRUKTURA LOKALNE SAMOUPRAVE V SLOVENIJI	13
3.1.1 Občina.....	14
3.1.2 Druga raven lokalne samouprave v Sloveniji	15
4 KRATKA PREDSTAVITEV OBČIN RIBNICA, SODRAŽICA IN LOŠKI POTOK	16
4.1 OBČINA RIBNICA	17
4.2 OBČINA SODRAŽICA	17
4.3 OBČINA LOŠKI POTOK	18
5 ANALIZA SOCIALNOEKONOMSKEGA POLOŽAJA V OBČINAH RIBNICA, SODRAŽICA IN LOŠKI POTOK	19
5.1 ČLOVEŠKI VIRI	19
5.1.1 Demografski kazalci.....	19
5.1.2 Trg delovne sile.....	22
5.1.3 Šolstvo in izobrazba	26
5.2 EKONOMSKE DEJAVNOSTI.....	27
5.2.1 Osnovni kazalci poslovanja gospodarskih družb	29
5.2.1.1 Ekonomska moč prebivalstva	32
5.2.2 Kmetijstvo in gozdarstvo	33
5.2.3 Turizem.....	37
5.2.3.1 Turizem v občini Ribnica	37
5.2.3.2 Turizem v občini Sodražica	38
5.2.3.3 Turizem v občini Loški Potok	38
5.3 OKOLJE IN PROSTOR	40
5.3.1 Področje urejanja prostora.....	40
5.3.2 Področje varstva okolja	40
5.3.3 Področje infrastrukture.....	40
6 SWOT ANALIZA SOCIALNOEKONOMSKEGA STANJA V OBČINAH RIBNICA, SODRAŽICA IN LOŠKI POTOK	41
SKLEP	44
LITERATURA	46
VIRI	47

UVOD

Živim v občini Sodražica, v vasi Kržeti, ki nekoliko oddaljena od Sodražice leži na hribovskem območju, katerega v prvi vrsti ogrožajo odseljevanje prebivalcev, slabe zaposlitvene možnosti in opuščanje kmetijstva. Ker so me začeli zanimati vzroki za tovrstne pojave tako v svoji občini, kot tudi širše, sem temo diplomskega dela izbral v okviru tovrstnega zanimanja.

Območje sedanjih občin Ribnica, Sodražica in Loški Potok (razen Dragarske doline, ki je bila del občine Kočevje) je bilo pred letom 1995 združeno v eni občini, občini Ribnica. Najprej se je leta 1995 od nje odcepila občina Loški Potok, leta 1999 pa še občina Sodražica. Glavni razlog za odcepitev teh dveh občin in njuno samostojnost je bil v tem, da bi imeli na razpolago lastna sredstva, s katerimi bi pospešili razvoj svojega območja, kar jima je v določeni meri tudi uspelo. Kljub vsemu pa je velika povezanost tega območja še vedno ostala, lahko bi rekli, da je Ribnica subregijsko gravitacijsko središče za vse tri občine. Prebivalci občin Sodražica in Loški Potok se pogosto srečujejo z raznimi opravki v občini Ribnica (veliko institucij je le v občini Ribnica), veliko pa jih ima v tej občini tudi zaposlitev. Poleg tega vse tri občine spadajo pod Upravno enoto Ribnica ter tako tudi po teritorialni členitvi Slovenije tvorijo neko celoto, nedvomno pa obstoji tudi subjektivni občutek prebivalcev o pripadnosti temu območju. Skupek teh treh občin sicer formalno ne predstavlja regije, vendar jo glede na večino teoretičnih opredelitev regij vsekakor tvori. Nekateri take regije imenujejo subregije, mikroregije in podobno. Zaradi vseh teh značilnosti sem se odločil, da bom v diplomskem delu predstavil socialnoekonomske značilnosti in razvojne možnosti teh treh občin.

Namen diplomskega dela je raziskati socialnoekonomsko stanje v občinah Ribnica, Sodražica in Loški Potok, ga analizirati in primerjati med posameznimi občinami, s stanjem v regiji Jugovzhodna Slovenija ter s stanjem v Sloveniji. Cilj diplomskega dela je na osnovi opravljenih analiz podati okvirne predloge za nadaljnji razvoj teh občin, ki lahko služijo tudi kot strokovna osnova za nadaljnje razvojne projekte.

Diplomsko delo je vsebinsko razdeljeno na tri sklope. Prvi sklop je teoretičen in obsega tri poglavja. Ker obravnavane občine spadajo med manjše in ekonomsko šibkejše občine, je jasno, da za pospešen razvoj lokalnega okolja in različnih dejavnosti v njem občinam primanjkuje denarnih sredstev. Vseh zelenih projektov ne morejo same financirati, saj imajo na voljo zelo omejena in v veliki meri že vnaprej določena in porabljena sredstva. Pomemben finančni vir in potencialna dodatna sredstva lahko predstavljajo sredstva pomoči tako domače kot evropske regionalne politike. Zato sem v prvem sklopu predstavil sam koncept regionalne politike, regionalno politiko Slovenije ter regionalno politiko EU. Ker bodo v prihodnosti imele pri pridobivanju teh sredstev zelo pomembno vlogo bodoče pokrajine, ob koncu prvega sklopa predstavljam strukturo lokalne samouprave v Sloveniji, vključno s še ne izgrajeno drugo ravnijsko lokalne samouprave v Sloveniji, torej s pokrajinami.

Drugi vsebinski sklop je obširnejši in obsega najprej kratko predstavitev osnovnih značilnosti občin Ribnica, Sodražica in Loški Potok v četrtem poglavju. Peto poglavje je namenjeno analizi socialnoekonomskega položaja v teh treh občinah. Podrobneje so opisana tri področja: človeški

viri, ekonomske dejavnosti ter okolje in prostor. V okviru teh področij so prikazane njihove značilnosti ter posamezni kazalci za vse tri občine in njihova primerjava z regijo Jugovzhodna Slovenija ter s Slovenijo kot celoto.

V tretjem, zadnjem sklopu, je prikazana SWOT analiza socialnoekonomskega stanja, podanih pa je tudi nekaj okvirnih predlogov za nadaljnji razvoj obravnavanih občin.

Nekatere kazalce, katere sem uporabljal pri analizi socialnoekonomskega položaja v petem poglavju ter specifične elemente SWOT analize za vsako občino posebej sem zaradi večje preglednosti osnovnega teksta prikazal v prilogah.

1 REGIONALNA POLITIKA

V povezavi z regionalno politiko se pojavljajo različni pojmi, kot so regija, razvoj, regionalni razvoj in regionalna politika. O teh in sorodnih pojmi obstajajo različne opredelitve in med njimi ni doseženega popolnega soglasja. Avtorji, ki o tem pišejo, razumejo omenjene pojme na različne načine, saj je definicija odvisna tako od teoretičnega gledanja na problematiko regionalnega razvoja, kot tudi od prakse regionalne politike v posameznih državah.

1.1 OPREDELITEV OSNOVNIH POJMOV, POVEZANIH Z REGIONALNO POLITIKO

Regija¹ je običajno opredeljena kot teritorialna enota s skupnimi gospodarskimi, geografsko-prometnimi in zgodovinsko-kulturnimi pogoji in tradicijami. Navadno je to gravitacijsko polje njenega največjega urbanega središča (Kavaš et al., 2000, str. 3). Podobno opredelitev najdemo pri Šmidovniku (Šmidovnik, 1995, str. 77): gre za lokalno samoupravno skupnost, ki deluje na širšem teritorialnem območju, ki obsega večje število občin, in predstavlja širšo, praviloma geografsko zaokroženo celoto s povezano družbeno in gospodarsko problematiko. Kasneje jo opredeli kot teritorialno skupnost, ki je neposredno pod nivojem centralnih državnih organov na eni strani ter nad nivojem lokalnih skupnosti na drugi strani (Šmidovnik, 1995, str. 102). Gre torej za vmesni prostor med občino in državo, ki je po eni strani interesni prostor države, po drugi strani pa je to interesni prostor za širšo lokalno samoupravno skupnost, ki se lahko konkretno označuje kot pokrajina, regija ali s kakšnim drugim pojmom (Šmidovnik, 1995, str. 24). Senjur daje prednost taki opredelitvi regije, ki obsega obstoječo upravno-politično ureditev. Regija je upravno-politična geografska celota (Senjur, 2002, str. 514). Vlaj (1998, str. 319) opredeli regijo kot decentralizirano in dekoncentrirano obliko državne uprave in drugo raven lokalne samouprave.

Definicije regij so torej lahko različne, sam pa v okviru trenutnega stanja v Sloveniji razumem regijo kot podnacionalno prostorsko enoto, pri kateri gre za vmesni prostor med državo in

¹ Ko govorimo o regiji, mislimo na širšo lokalno samoupravo. Pri tem ima večina avtorjev v Sloveniji pojma regija in pokrajina za sinonima. Tako Šmidovnik (1995, str. 24) širšo lokalno samoupravno skupnost konkretno označi kot pokrajino ali regijo. Podobno tudi Vlaj (1998, str. 319): »Vmesni prostor med občino in državo označujemo kot regijo, ne glede na to, kakšno ime dobi«.

občinami, v katerem se pojavljajo aktualne potrebe, ki po eni strani presegajo zmogljivosti občin, po drugi pa s prenosom določenih nalog na nižje ravni lokalne samouprave razbremenjujejo državo.

Regionalizacija pomeni politiko držav (tudi politiko EU), ki si prizadevajo vzpostaviti regije, na katere prenašajo del svojih pristojnosti, in jih usposabljujejo kot subjekte, s katerimi bi lažje obvladovale ves svoj teritorij in pospeševale razvoj (Šmidovnik, 1995, str. 101). Je posebno opravilo, katerega namen je oblikovanje regij (Vlaj, 1998, str. 319). Regionalizacija je torej proces, katerega cilj je oblikovati regije in ki poteka od zgoraj – od države navzdol.

Regionalizem je pojav, ki je s procesom regionalizacije usmerjen k cilju konstituiranja regij. Gre za sodoben pojav pri oblikovanju držav, kjer je na eni strani centralna oblast, na drugi strani pa so lokalne skupnosti (Vlaj, 1998, str. 319). Za razliko od regionalizacije je regionalizem proces, ki poteka od spodaj navzgor, to je od prebivalstva, ki hoče sodelovati pri opravljanju in vsakršnem razvoju določenega območja (Šmidovnik, 1995, str. 101).

Regionalni razvoj je proces družbenih sprememb in je v krajšem časovnem obdobju usmerjen v zmanjševanje razlik v stopnji razvitosti regij. V daljšem časovnem obdobju je usmerjen v odpravljanje razlik v stopnji razvitosti regij ter razlik v kakovosti življenja njihovih prebivalcev. Teorija regionalnega razvoja prinaša v analizo razvoja novo komponento, to je prostor, pri regionalnem razvoju tako govorimo o razvoju v prostoru, pri čemer pa prostor razdelimo na regije. Regionalni razvoj lahko zato opredelimo kot gospodarski razvoj regij (Senjur, 2002, str. 515).

1.2 OPREDELITEV IN TEMELJNE ZNAČILNOSTI REGIONALNE POLITIKE

Obstaja več opredelitev regionalne politike, ki pa so odvisne predvsem od namena uporabe instrumentov regionalne politike. Najbolj splošno bi lahko regionalno politiko opredelili kot zbir instrumentov za doseg določenih ciljev (Armstrong, 1993, str. 213) ali kot dejavnost države na področju usmerjanja in urejanja regionalnega razvoja (Farič, 1999, str. 19). Regionalna politika je oblika intervencije države, ki želi doseči enakomerno razporeditev gospodarske aktivnosti ter zmanjšati socialne in gospodarske razlike med regijami (Jovanović, 1997, str. 292). Običajno je regionalna politika ex post politika, ki naknadno zmanjšuje obstoječe regionalne razlike in s svojim delovanjem dviguje globalno konkurenčnost posameznih regij (Kovačič, 2004, str. 223). Iz teh opredelitev sledi, da lahko regionalno politiko natančneje opredelimo kot zbir tistih ukrepov in instrumentov, ki eksplicitno in pretežno zasledujejo regionalne cilje. V nadaljevanju so tako predstavljeni razlogi (motivi), instrumenti in cilji regionalne politike.

1.2.1 RAZLOGI, CILJI IN INSTRUMENTI REGIONALNE POLITIKE

Regionalna politika obstaja zaradi trajnega obstoja raznovrstnih razlik med regijami, ki imajo močan učinek na ekonomsko blaginjo regij v neki državi (Armstrong, 1993, str. 213). Avtor opredeli več vzrokov za vodenje regionalne politike, ti naj bi bili ekonomski, socialni, politični, ekološki. Glavni je ekonomski motiv, saj se s pomočjo regionalne politike doseže rast celotnega narodnega gospodarstva. Sam tržni mehanizem namreč ne vodi k optimalni porazdelitvi ekonomskih dejavnosti v prostoru, posledica je nepopolna izkoriščenost produkcijskih faktorjev,

predvsem dela. Regionalna politika je s tega vidika tržno naravnana, zato se omejuje na ukrepe za odpravo pomanjkljivosti tržnega mehanizma in manj na intervencijske posege države (Armstrong, 1993, str. 215). Cilj regionalne politike v večini sodobnih »socialno pravičnih« držav je predvsem odpravljanje medregionalnih razlik in doseganje približno enakih življenjskih pogojev, kar tudi krepi pripadnost državi. Ekonomski motiv tako ni več glavni, v ospredje se postavlja socialni motiv kot temeljni eksistenčni motiv države, predvsem pa integracije.

Cilji regionalne politike so različni, njihov skupni imenovalec pa je aktiviranje nezaposlenih ali podzaposlenih virov in potenciala v regiji, privabljanje manjkajočih faktorjev in povečanje proizvodnje ter prihodkov. V nekaterih že razvitih regijah je cilj lahko tudi razbremenitev regije in zavarovanje njenega načetega okolja. S tem želi regionalna politika doseči trajnostni in sorazmerni razvoj vseh regij (Jovanović, 1997, str. 292-293). Kot najvišji cilj, ki ga je moč razstaviti na množico parcialnih ciljev, se torej pojavlja konvergenca med regijami. Armstrong poskuša definirati cilje, ki bi jih regionalna politika morala zasledovati (Armstrong, 1993, str. 215):

- regije je treba usposobiti za »neodvisno« doseganje rasti;
- v regijah mora biti dosežen zadovoljiv dohodek;
- stopnje zaposlenosti v regijah morajo biti zadovoljive;
- v regijah naj ne bi prihajalo do večjega upadanja števila prebivalcev zaradi odseljevanja;
- regionalne stopnje brezposelnosti se naj med regijami ne bi preveč razlikovale.

Regionalna politika se lahko izvaja s pomočjo različnih instrumentov. Države EU uporabljajo zelo različne instrumente regionalne politike, ki so se bistveno razlikovali tudi v različnih obdobjih. Instrumente lahko razdelimo v štiri skupine (Kavaš et al., 2000, str. 5): instrumenti, usmerjeni na delovno silo in njeno mobilnost (izobraževanje, usposabljanje); instrumenti, usmerjeni na posamezne dejavnosti; instrumenti za izboljšanje infrastrukture; drugo.

Armstrong opredeljuje celo množico instrumentov (v osnovi jih deli na mikroekonomske in makroekonomske), ki so lahko tudi takšni, da eksplicitno ne zasledujejo zgolj regionalnih ciljev. Po tej opredelitvi torej šele prepletanje regionalne politike z učinki drugih politik v bistvu pomeni izvajanje regionalne politike.

Regionalna politika ima tudi svoje nosilce. To so vsi akterji, ki imajo politično ali ekonomsko moč vplivanja na regionalnopolitične odločitve oziroma imajo interes za razvoj regije oziroma območja. To so: vlada, politične stranke, lokalne skupnosti, zasebni akterji (podjetja, organizacije, zasebna združenja, angažirani posamezniki) in nadnacionalne skupnosti (Kavaš et al., 2000, str. 5).

Kljub množici opredelitev regionalne politike, razlogov zanjo, njenih ciljev ter različnih možnih instrumentov, ki naj bi jih uporabljala, se mi zdi pomembno izpostaviti dejstvo, da je temeljna logika regionalne politike ta, da tudi z njeno pomočjo najbolje izkoristimo posebne vire razvoja določenega območja in v največji meri angažiramo razvojno energijo subjektov, ki dejansko delujejo neposredno za lasten razvoj. Razvoj nekega območja postaja namreč vse bolj odvisen od

njegovih lastnih razvojnih pobud, saj država zaradi kompleksnosti regionalnih problemov gotovo ne more zagotoviti razvoja vsake lokalne skupnosti posebej, mora pa po drugi strani vseeno poskrbeti, da med posameznimi območji ne bi prišlo do pretiranih razlik, ki bi postale zaviralni dejavniki.

2 REGIONALNA POLITIKA SLOVENIJE IN EVROPSKE UNIJE

Pomembno se mi zdi, da predvsem z vidika možnosti pridobivanja dodatnih finančnih sredstev v občinah, ki jih obravnavam v tem diplomskem delu, vsaj okvirno predstavim določene vidike slovenske regionalne politike. Ker pa o njej že nekaj časa ni moč govoriti zunaj koncepta regionalne politike Evropske Unije (EU), ob koncu poglavja na kratko predstavim tudi njene glavne značilnosti.

2.1 REGIONALNA POLITIKA V SLOVENIJI

Vizija regionalnega razvoja v Sloveniji so uravnoteženi gospodarski, socialni, zdravstveni, kulturni, prostorski in okoljski vidiki razvoja v vseh slovenskih regijah, kar bo zagotovilo visoko življenjsko raven in kakovost zdravja ter bivalnega okolja vseh prebivalcev Slovenije. Vizija stremi k trajnostnemu razvoju v najširšem pomenu, ki optimalno izrablja vse potencialne v regiji, pri tem pa ne zmanjšuje virov in možnosti razvoja prihodnjih generacij (Strategija regionalnega razvoja Slovenije (SRRS), 2001, str. 5).

2.1.1 RAZVOJ REGIONALNE POLITIKE V SLOVENIJI

V Sloveniji se je politika pospeševanja skladnejšega regionalnega razvoja začela že v zgodnjih sedemdesetih letih, ko je bil sprejet Zakon o ukrepih za pospeševanje razvoja manj razvitih območij v SRS (Kukar et al., 1989, str. 130), ki je določil občine, ki so veljale za manj razvite in za katere so bili predvideni posebni ukrepi. Takrat so manj razvita območja obsegala 18,9% površine in 18,2% prebivalstva Slovenije (Pečar, 2002, str. 14). Kasneje so se vsakih pet let spreminjali kriteriji, območja in ukrepi za pospeševanje regionalnega razvoja. Konec leta 1990 je bil sprejet Zakon o spodbujanju razvoja demografsko ogroženih območij v RS, ki je bil usmerjen predvsem na reševanje demografskih problemov. Ob sprejetju zakona so demografsko ogrožena območja obsegala 61% površine in 24% prebivalstva Slovenije, kar pomeni, da se je obseg območij, upravičenih do posebnih sredstev, močno povečal (Pečar, 2002, str. 14).

V letih po osamosvojitvi je prišlo v Sloveniji do velike centralizacije sredstev in odločanja na ravni države in regionalni razvoj je bil potisnjen v ozadje. Delež sredstev za regionalne razvojne spodbude v BDP se je močno zmanjšal (od 0,25% BDP leta 1991 na 0,08% BDP leta 1997), regionalne razlike v Sloveniji pa so se povečevale (Strmšnik, 1999, str. 3). Potrebna je bila prenova regionalne politike, ta projekt je imel dva temeljna cilja (Strmšnik, 1999, str. 6):

- zgraditi celovito regionalno razvojno politiko, ki bo sposobna ustvariti pogoje za trajnostni razvoj vseh regij in Slovenije v celoti;
- enakopravna in konkurenčna vključitev slovenskih regij v razširjeno Evropo regij in s tem Slovenije kot celote v EU.

Prenova regionalne politike se je začela v letu 1998 in se je v letu 1999 vpeljala z Zakonom o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja in kasneje nadaljevala s sprejetjem SRRS v letu 2001. Osnovno načelo spodbujanja skladnega regionalnega razvoja je po tem zakonu postalo načelo celovitosti izvajanja regionalne politike na celotnem ozemlju RS. Zakon je med drugim opredelil tudi tri tipe območij s posebnimi razvojnimi problemi (Pečar, 2002, str. 15): ekonomsko šibka območja, območja s strukturnimi problemi in visoko brezposelnostjo, razvojno omejevana obmejna območja in območja z omejenimi razvojnimi dejavniki.

Reforma regionalne politike je prinesla tudi oblikovanje institucij na nacionalni in lokalni ravni. Za območje ene ali več statističnih regij so se ustanovile regionalne razvojne agencije (RRA) za opravljanje razvojnih nalog za to regijo. Na nacionalni ravni je bila ustanovljena Javna agencija RS za regionalni razvoj² kot osrednja državna institucija za koordinacijo regionalne in strukturne politike v Sloveniji (Pečar, 2002, str. 16).

Konec leta 2005 je začel veljati novi Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (ZSRR). Pripomogel naj bi k zmanjševanju razvojnih razlik med regijami in preprečil nastajanje novih območij z večjimi razvojnimi problemi. Spodbujal naj bi policentrični razvoj, povečal konkurenčnost gospodarstva in znižal stopnje brezposelnosti v vseh razvojnih regijah. Cilj zakona je tudi krepitev socialnega kapitala in inovacijske sposobnosti v razvojnih regijah ter ohranjanje in razvijanje kulturne identitete. Spodbujal naj bi vseživljenjsko učenje v podporo zviševanja izobrazbene ravni prebivalstva in povečal dostop do izobraževanja in usposabljanja ter zmanjšal razlike v kakovosti življenja ter ekonomski in socialni blaginji (ZSRR, 2005). ZSRR predvideva povečanje obsega regionalnih spodbud na 1,5% BDP v programskem obdobju 2007-2013, medtem ko se bo obseg posebnih ukrepov regionalne politike v prednostnih območjih postopoma povečal na 0,25% BDP. V 71. členu ZSRR določa tudi razvojne regije, ki se določijo na ravni NUTS 3 in se za izvajanje kohezijske politike EU povezujejo v kohezijske regije, ki se določijo na ravni NUTS 2. Po uveljavitvi zakona o pokrajinah prevzamejo njihovo funkcijo pokrajine.

2.1.2 STRATEGIJA IN CILJI SPODBUJANJA SKLADNEGA REGIONALNEGA RAZVOJA

Temeljna strategija spodbujanja skladnega regionalnega razvoja je učinkovito izkoriščanje razvojnih možnosti regij in razpoložljivih finančnih virov ter koordinacija sektorskih in področnih politik. Izkoriščanje lastnih razvojnih virov posameznih regij bo dopolnjevalo aktivno privabljanje domačih in tujih investicij. Slovenska regionalna politika bo temeljila na vzpostavljanju ustreznih pogojev za razvoj, medtem ko bosta regionalna in lokalna pobuda predstavljali gonilno silo razvoja. Posebna pozornost bo namenjena razvoju središč nacionalnega pomena s krepitvijo regionalnih središč in njihove medsebojne povezanosti, pri čemer pa ne bo zanemarjena vloga podeželja, ki ima pomembno socialno in gospodarsko vlogo (SRRS, 2001, str. 7).

² S 1.1.2006 je agencija prenehala delovati, njene naloge se izvajajo v okviru notranje organizacijske enote Službe Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko (ZSRR, 2006, 77. člen).

Dolgoročni cilj je doseganje visokega življenjskega standarda in kakovosti življenja ter boljšega zdravja prebivalcev vseh slovenskih regij s pospeševanjem razvoja okolju prijaznega gospodarstva z uveljavljanjem načel policentrizma in regionalizma. Tako zastavljene cilje bo mogoče doseči s (SRRS, 2001, str. 6):

- konkurenčnim gospodarstvom,
- izboljšanjem človeškega kapitala v slovenskih regijah,
- izboljšanjem cestne, telekomunikacijske, komunalne in regionalne razvojne infrastrukture,
- ustrezno institucionalno organiziranostjo, da se bo ustvarila razvojna mreža organizacij na nacionalni, regionalni in lokalni ravni.

Vizija in zastavljeni cilji naj bi se uresničevali s pomočjo načel celovitosti izvajanja regionalne politike, partnerstva, subsidiarnosti, usklajevanja, programskega usmerjanja, spremljanja in vrednotenja učinkov ter sofinanciranja (Kavaš et al., 2000, str. 93).

SRRS je določila tudi prednostna območja regionalne politike. Ta bo sicer delovala na celotnem območju države, vendar bodo imele prednost (SRRS, 2001, str. 8):

- regije z najnižjo stopnjo razvitosti (glede na višino BDP na prebivalca, stopnjo brezposelnosti in kazalce slabega zdravstvenega stanja),
- območja s posebnimi razvojnimi problemi,
- obmejna območja,
- območja, na katerih živijo madžarska in italijanska narodna ter romska etnična skupnost.

Med območja s posebnimi razvojnimi problemi sta bili uvrščeni tudi občini Loški Potok in Sodražica, ki sta zato pri nekaterih projektih oziroma posebnih razvojnih programih upravičeni do višjega deleža sofinanciranja. Občina Ribnica zaradi višje stopnje razvitosti nima tega statusa, zaradi česar ne more kandidirati na ta državna sredstva.

2.1.3 TEMELJNI DOKUMENTI ZA VODENJE REGIONALNE POLITIKE

ZSRR navaja več temeljnih programskih dokumentov za vodenje regionalne politike. To so Strategija razvoja Slovenije (SRS), ki je konceptualni dokument, Državni razvojni program (DRP), ki je izvedbeni dokument, Strategija prostorskega razvoja Slovenije (SPRS), SRRS, Regionalni razvojni program (RRP) in Območni razvojni program. Z vstopom v EU je postal pomemben še Enotni programski dokument (EPD).

Posebej bi izpostavil tri dokumente, ki so pomembnejši za oblikovanje in izvajanje regionalne politike na nižjih teritorialnih ravneh (regije, občine):

- SRRS je dolgoročni strateški dokument države, ki v skladu s SRS in SPRS opredeljuje cilje regionalnega razvoja ter določa instrumente in politiko za doseganje teh ciljev (ZSRR, 2005). Z njo se za programsko obdobje DRP z vidika spodbujanja skladnega regionalnega razvoja podrobneje opredelijo cilji, politike in naloge, določene s SRS in SPRS. Določa nabor prednostnih območij in posebnih ukrepov regionalne politike, način vključevanja regionalnih razvojnih programov v programske dokumente za EU in

regionalno specifične cilje ter usmeritve ministrstev pri dodeljevanju posrednih regionalnih spodbud. Je podlaga za pripravo regionalnih razvojnih programov, njeni cilji pa se upoštevajo tudi pri pripravi DRP in programskih dokumentov za EU (ZSRR, 2005).

- RRP je temeljni programski dokument na regionalni ravni, ki opredeljuje razvojne prednosti razvojne regije, določa razvojne prioritete regije in vsebuje finančno ovrednotene programe spodbujanja razvoja v razvojni regiji. Predstavlja dogovor med občinami (ali zvezo občin) in vlado o razvoju regije v programskem obdobju.
- Območni razvojni program je nabor povezanih razvojnih projektov, ki ga pripravi območno razvojno partnerstvo³ in mora biti usklajen z regionalnim razvojnim programom. Lahko se pripravi na pobudo občin, ki so vključene v območno razvojno partnerstvo.

2.1.4 NOSILCI REGIONALNE POLITIKE

Regionalno politiko v skladu z ZSRR izvajajo naslednji nosilci regionalne politike (ZSRR, 2005):

- Organ, pristojen za regionalni razvoj. To je Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko, ki skrbi za oblikovanje nacionalnih ciljev regionalne politike in njihovo uresničevanje v okviru ekonomske politike vlade in kohezijske politike EU.
- Svet za strukturno politiko je usklajevalno telo vlade, ki je odgovorno za usklajenost predlogov dokumentov za izvajanje regionalne politike in za usklajevanje državnih regionalnih spodbud ter spodbud iz sredstev kohezijske politike EU.
- Javni sklad RS za regionalni razvoj in razvoj podeželja je javni finančni sklad, ki dodeljuje in posreduje regionalne spodbude in je namenjen trajnejšemu doseganju javnih ciljev na področju regionalnega razvoja in razvoja podeželja.

RRA so bile oblikovane po ZSRR (1999) za območja 12 statističnih regij in opravljajo razvojne naloge za posamezne regije. Na območju celotne Slovenije je tako oblikovanih 12 RRA, ki so javne institucije ali neprofitne gospodarske družbe. Ena od osnovnih razvojnih nalog RRA je priprava RRP. Za območje Jugovzhodne Slovenije naloge RRA izvaja Podjetniški center Novo Mesto.

Za opravljanje razvojne funkcije na ravni celotne razvojne regije občine ustanovijo Zvezo občin, katere glavna naloga je sprejem in potrjevanje RRP. Organizacijske in tehnične naloge pri ustanavljanju zveze in regionalnega razvojnega sveta izvaja RRA (ZSRR, 2005).

2.1.5 TERITORIALNA ČLENITEV SLOVENIJE

Leta 2000 se je uvedla standardna klasifikacija teritorialnih enot (SKTE) kot obvezni nacionalni standard za evidentiranje, zbiranje, obdelovanje, analiziranje, posredovanje in izkazovanje podatkov o teritorialni razdelitvi države. Po njej je celotni teritorij Slovenije razdeljen na enajst ravni. Prvih pet ravni, ki so prikazane tudi v Tabeli 1, je vsebinsko smiselno razčlenjenih tako,

³ Območno razvojno partnerstvo je pogodbeno, javno-zasebno, interesno in teritorialno sodelovanje občin, združenj gospodarstva, nevladnih organizacij in drugih partnerjev na določenem območju (ZSRR, 2005).

da ustrezajo tudi evropski nomenklaturi NUTS⁴, ki jo države članice EU uporabljajo za izkazovanje regionalnih statistik (Pečar, 2005, str. 12).

Tabela 1: Teritorialna členitev Slovenije

SKTE 0 = NUTS 0	Slovenija kot celota
SKTE 1 = NUTS 1	Slovenija kot celota
SKTE 2 = NUTS 2	dve enoti: Ljubljanska urbana regija in preostala Slovenija*
SKTE 3 = NUTS 3	12 statističnih regij: Pomurska, Podravska, Koroška, Savinjska, Zasavska, Spodnjeposavska, Gorenjska, Obalno-kraška, Goriška, Notranjsko-kraška, Osrednjeslovenska** in Jugovzhodna Slovenija
SKTE 4 = NUTS 4	58 upravnih enot
SKTE 5 = NUTS 5	210 občin
Nižje teritorialne enote služijo za posebne statistične in geoinformacijske potrebe	

Opombe:

* Evropska komisija te členitve ni sprejela in SURS na tej ravni ne izkazuje statističnih podatkov. O dokončni razdelitvi Slovenije na ravni NUTS 2 pogajanja z Evropsko komisijo še potekajo (Pečar, 2005, str. 12). Kohezijski regiji Vzhodna Slovenija in Zahodna Slovenija sta bili uvedeni z ZSRR (2005).

** Osrednjeslovenska statistična regija se povsem pokriva z Ljubljansko urbano regijo na ravni NUTS 2.

Vir: Pečar, 2005, str. 12.

Teritorialna razdelitev Slovenije v skladu z nomenklaturo NUTS je tudi temelj za vodenje regionalne strukturne politike EU. Za te potrebe so pomembne ravni NUTS 0 (osnova za kohezijsko politiko), NUTS 2 (Cilj 1 strukturne politike) in NUTS 3 (Cilj 2 strukturne politike, Pobuda INTERREG). Za domačo regionalno politiko je pomembna tudi raven NUTS 5, to je raven občin, na kateri se določajo območja (občine) s posebnimi razvojnimi problemi.

V Sloveniji še ni oblikovanih pokrajin (na ravni NUTS 3), ki bi imele neke politične in administrativne pristojnosti in bile nosilke regionalnega razvoja po zgledu strukturne politike EU, kar otežuje izvajanje politike spodbujanja regionalno uravnoveženega razvoja. Vendar pa zakon predpisuje začasno uporabo statističnih regij kot funkcionalnih enot za izvajanje regionalne strukturne politike v Sloveniji. Statistične regije niso povsem ustrezne za vodenje regionalne politike, saj imajo le teritorialni okvir, ne pa tudi lastnih teritorialnih organov, ki bi dejansko spodbujali regionalni razvoj na vmesnem nivoju med državo in občino. Vendar pa sedanje statistične regije omogočajo vsaj primerjavo trenutne gospodarske moči posamezne regije in njenih razvojnih možnosti na podlagi statističnih kazalcev. Po ustanovitvi pokrajin se bo obstoječa statistična členitev ozemlja Slovenije ustrezno prilagodila novemu stanju. Osnova za določitev števila pokrajin sicer ostaja 12 statističnih regij, vendar je možno, da bo pokrajin tudi več, najverjetneje 14 (Ustanovitev pokrajin pred vrati?, 2006). Več o pokrajinah je opisanega v tretjem poglavju, ko je govora o lokalni samoupravi v Sloveniji.

⁴ NUTS – Nomenclature of Statistical Territorial Units oz. SKTE.

2.1.6 STANJE V REGIONALNEM RAZVOJU SLOVENIJE

Slovenska regionalna politika je dosegla nekatere pozitivne rezultate, še vedno pa obstajajo neizkoriščene možnosti za njeno izboljšanje (Poročilo o razvoju 2005, 2005, str. 50). Problemi regionalno prostorskega razvoja v Sloveniji se kažejo predvsem v velikih razlikah v gospodarski razvitosti posameznih območij, ki se na nekaterih pomembnih segmentih še povečujejo. Te razlike so sicer manjše kot v ostalih državah EU, so pa relativno velike, predvsem pa so se v zadnjem desetletju povečale. Razlike v socio-ekonomskih kazalcih med občinami so še večje kot na ravni regij, kar je zaradi majhnosti slovenskih občin razumljivo (Kavaš et al., 2000, str. 74).

Koncentracija gospodarskih dejavnosti in prebivalstva le na nekaterih območjih sta v preteklosti povzročila različne pogoje za življenje in delo (razlike v prostorski razporeditvi delovnih mest, stopnji brezposelnosti in izobrazbeni strukturi prebivalstva), neustrezno prometno povezanost med regijami in neenakomerno dostopnost do družbene infrastrukture znotraj regij. Problemi so še posebej izraziti v strukturno zaostalih in ekonomsko-razvojno šibkih območjih s pretežno agrarno usmeritvijo, v območjih z demografskimi problemi, z nizkim dohodkom na prebivalca, v ekonomsko in socialno nestabilnih območjih. S pristopom Slovenije k EU so se tovrstni strukturni problemi jasno pokazali in na nekaterih področjih še poglobili (Osutek DRP, 2006, str. 21).

Indeks razvojne ogroženosti⁵ kaže na bistveno boljši položaj regij znotraj kohezijske regije Zahodna Slovenija (indeks 73,0), kjer še posebej izstopa Osrednjeslovenska razvojna regija. V Vzhodni Sloveniji (indeks 127,0) so vrednosti indeksa višje (Osutek DRP, 2006, str. 22). Na nivoju 11 statističnih regij je ta indeks dokaj primerljiv, razmerje med najmanj in najbolj razvito regijo je ena proti dva. Ob upoštevanju Osrednjeslovenske regije pa se to razmerje poveča na ena proti deset oz. ena proti dvajset (Ustanovitev pokrajin pred vrati?, 2006). Vse regije sicer kažejo pozitivno gospodarsko rast, ki je v povprečju višja kot v EU, vendar je sedanja dinamika prepočasna, da bi do leta 2013 lahko dosegli in presegli povprečni nivo razvitosti razširjene EU. To kaže na neizkoriščene razvojne potencialne, ki se odražajo tudi v regionalnih razlikah v izobrazbi, ustanavljanju in uspešnosti podjetij in podobno (Lavrač et al., 2004, str. 2). Ob nadaljevanju nekontroliranega razvoja lahko pričakujemo nadaljnjo hitro koncentracijo gospodarskih aktivnosti v Osrednjeslovenski regiji in notranje migracije prebivalstva v ravninske dele ob prometnih koridorjih.

2.2 REGIONALNA POLITIKA EVROPSKE UNIJE

Regionalna politika⁶ EU predstavlja skupek razvojnih aktivnosti, programov in ukrepov države, lokalnih skupnosti in drugih nosilcev organiziranih interesov na regionalni ravni, koordiniranih in sofinanciranih s strani EU in namenjenih doseganju razvojnih ciljev ob upoštevanju skladnega

⁵ Pri razvrščanju regij po stopnji razvitosti in pri usmerjanju sredstev v manj razvita območja se uporablja indeks razvojne ogroženosti, ki je sintezni kazalec razvitosti razvojne regije, izračunan na podlagi ponderacije kazalcev gospodarske razvitosti, trga dela, prebivalstva, izobrazbe in okolja (Osutek DRP, 2006, str. 21-22).

⁶ Poleg izraza regionalna politika EU je pogosto zaslediti tudi termina kohezijska ali strukturna politika EU. Govorimo v bistvu o evropski politiki, ki zasleduje iste cilje, a različni avtorji zanjo uporabljajo različne izraze (Mrak, 2004, str. 29).

regionalnega razvoja (Mrak, 2004, str. 29). Njen pomen vseskozi narašča, na vlogo, ki jo ima danes skupna regionalna politika v EU, zgovorno kaže podatek, da je v tekočem programskem obdobju za delovanje strukturnih skladov namenjenega približno tretjina (213 milijard evrov) skupnega proračuna EU, v novem programskem obdobju 2007-2013 pa kar 308 milijard evrov.

Osnovni cilj regionalne politike EU je pospeševanje razvoja ter zmanjševanje razlik v stopnji razvitosti in življenjskem standardu vseh članic in regij EU. Deluje po sistemu finančne solidarnosti, saj se prispevki posamezne države v evropski proračun porazdelijo v manj razvite regije. Financiranje projektov poteka s sodelovanjem države članice in lokalnih oblasti, saj je delovanje strukturne politike EU določeno kot dopolnjevanje nacionalnega izvajanja regionalne politike članic (Aljančič, 2000, str. 6).

Regionalna politika EU se izvaja preko politike strukturnih skladov, kohezijskega sklada, pobud Skupnosti ter z različnimi ukrepi za spodbujanje inovacij in raziskav. Pomembno vlogo v sistemu strukturnih skladov imajo tudi posojila Evropske investicijske banke za financiranje razvojnih programov. Finančna pomoč se posreduje v naslednjih oblikah: delno financiranje operativnih programov, delno financiranje državnih pomoči, vključno s povračili, oblike individualnih podpor s soglasjem Evropske komisije in države članice, delno financiranje projektov, vključno s povračili, podpore za tehnično pomoč in študije za pripravo izvedbe projektov.

Za programsko obdobje 2000-2006 so sredstva strukturnih skladov usmerjena v tri prioritete cilje. Cilj 1 je usmerjen v pospeševanje razvoja regij na ravni NUTS 2, ki najbolj zaostajajo v razvoju. Cilj 2 je namenjen regijam na ravni NUTS 3 in je usmerjen v ekonomsko in socialno preobrazbo regij, ki se soočajo s strukturnimi problemi. Cilj 3 vključuje ukrepe na področju politike zaposlovanja, izobraževanja in poklicnega usposabljanja. Je horizontalen, zajema celotno področje EU brez posebnih regionalnih omejitev in velja za regije, ki niso vključene v prva dva cilja.

Za uresničevanje ciljev regionalne politike EU so namenjeni štirje strukturni skladi, kohezijski sklad in pobude Skupnosti. Evropski sklad za regionalni razvoj (ERDF) se osredotoča na investicije, ki ohranjajo in zagotavljajo delovna mesta, na projekte s področja infrastrukture, lokalne razvojne projekte ter na pomoč majhnim in srednje velikim podjetjem. Njegov cilj je pomoč regijam, ki najbolj zaostajajo v razvoju (Mrak, 2004, str. 39). Evropski socialni sklad (ESF) je osnovni sklad za boj proti brezposelnosti. Usmerjen je v preprečevanje brezposelnosti, spodbujanje aktivnega iskanja zaposlitve brezposelnih ter vključevanje odrinjenih družbenih skupin na trg dela (Mrak, 2004, str. 39). Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad (EAGGF) predstavlja orodje EU za izvajanje skupne kmetijske politike. Pospešuje razvoj podeželja, še posebno v regijah, ki zaostajajo v razvoju. Finančni instrument za usmerjanje ribištva (FIFG) je namenjen za pomoč pri prestrukturiranju in modernizaciji ribiškega sektorja (Farič, 1999, str. 54).

Kohezijski sklad je poseben sklad v sistemu regionalne politike. Nudi finančno podporo večjim projektom, namenjenim varstvu okolja in razvoju transportne infrastrukture. Za razliko od

strukturnih skladov, ki so regionalno usmerjeni, daje prednost nacionalnim in nadnacionalnim projektom v dogovoru med Evropsko komisijo in državo članico (Mrak, 2004, str. 34).

Del regionalne politike EU so tudi štiri pobude Skupnosti ter inovativne aktivnosti in tehnična pomoč. Pobude vključujejo razvoj čezmejnega, mednarodnega in medregionalnega sodelovanja (INTERREG III), trajnostni razvoj mest in urbanih naselij (URBAN II), podpora iniciativam za razvoj podeželja (LEADER+) in podpora ukrepom proti diskriminaciji na trgu dela (EQUAL).

Poleg strukturne politike v državah članicah pa EU nudi strukturno pomoč tudi v bodočih članicah EU v okviru programov predpristopne pomoči preko treh različnih finančnih instrumentov. Program PHARE je namenjen izvedbi začetnih reform, program ISPA okoljski in prometni infrastrukturi, SAPARD pa razvoju kmetijstva in podeželja.

Regionalna politika EU v obdobju 2000-2006 razpolaga s sredstvi v višini 260 milijard evrov. Prispevki strukturnih skladov znašajo 195 milijard evrov (75%); sredstva, namenjena delovanju kohezijskega sklada 18 milijard evrov (7%); nadaljnjih 47 milijard evrov (18%) pa je namenjenih državam kandidatkam v obliki predpristopnih pomoči (Mrak, 2004, str. 34-37).

V novi finančni perspektivi se bo regionalna politika EU izvajala v sklopu »Kohezija za rast in zaposlovanje«, ki vključuje ukrepe za povečevanje gospodarske rasti v manj razvitih delih EU, kar naj bi prispevalo k zmanjševanju razlik v razvitosti. Osrednja pozornost naj bi bila posvečena razvoju manj razvitih regij (v sedanji finančni perspektivi Cilj 1), krepitvi konkurenčnosti regij (sedaj Cilja 2 in 3) in teritorialnemu sodelovanju (sedaj pobuda INTERREG).

Tabela 2: Cilji in finančni instrumenti kohezijske politike EU za obdobji 2000-2006 ter 2007-2013

2000-2006		2007-2013	
Cilji	Finančni instrumenti	Cilji	Finančni instrumenti
Cilj kohezijskega sklada	Kohezijski sklad	Konvergenca in konkurenčnost	Kohezijski sklad, ERDF, ESF
Cilj 1	ERDF, ESF, EAGGF, FIFG		
Cilj 2	ERDF, ESF	Regionalna konkurenčnost in zaposlovanje	ERDF, ESF
Cilj 3	ESF		
INTERREG	ERDF	Evropsko teritorialno sodelovanje	ERDF
URBAN	ERDF		
EQUAL	ESF		
LEADER +	EAGGF		
Razvoj podeželja in ribištva (izven Cilja 1)	EAGGF, FIFG		

Vir: Spletna stran regionalne politike EU, Third Report on Economic and Social Cohesion, Conclusions: A Proposal for a Reformed Cohesion Policy, 2006.

2.2.1 REGIONALNA POLITIKA EU IN SLOVENIJA

Slovenija je sredstva iz strukturnih skladov in kohezijskega sklada lahko začela koristiti šele po vstopu v EU, za aktivno sodelovanje v teh skladih pa se je pripravljala že v okviru programov predpristopne pomoči – PHARE, ISPA in SAPARD, s pomočjo katerih je politika spodbujanja skladnega regionalnega razvoja v Sloveniji dobila nov zagon (Mrak, 2004, str. 114).

Slovenija se v prvih letih članstva v EU srečuje z začetnimi težavami na področju izvajanja kohezijske politike. Tako pri izvajanju strukturnih skladov kot kohezijskega sklada se ugotavlja precejšen del nerealiziranih odhodkov, ki so bili sicer v državnem proračunu načrtovani za realizacijo. Se pa z ukrepi postopoma povečujejo odzivnost, učinkovitost in transparentnost sistema, delež dodeljenih sredstev strukturnih skladov se je iz 36,4% ob koncu leta 2004 povzpел na 80% ob koncu leta 2005 (Osutek DRP, 2006, str. 37).

Za pridobitev sredstev strukturne in kohezijske politike EU in njihovo učinkovito porabo je potrebno učinkovito organizirati državno upravo, ki mora biti sposobna pripraviti kakovostne programe, zagotoviti ustrezno sofinanciranje s strani Slovenije in tudi zagotoviti uresničevanje dogovorjenega v skladu s pravili strukturnih skladov in prioritetami EU (Mrak, 2004, str. 137).

Podobno je na ravni posameznih občin potrebno zaposlenim na občinski upravi omogočiti ustrezno izobraževanje, da bodo znali pripraviti dobre prijave na javne razpise države in EU. Predvsem v manjših občinah, kot so tudi vse tri, ki jih obravnavam v svojem diplomskem delu, pa je smiselno ali celo nujno tudi povezovanje z ostalimi občinami. Na večino sredstev EU se namreč lahko prijavijo le projekti z visokimi zneski vrednosti, zato posamezne občine težko pripravijo tako obsežne projekte. Poleg tega je vprašanje, če so sploh finančno zmožne same sofinancirati te projekte, saj morajo v skladu z načelom sofinanciranja zagotoviti ustrezen delež lastnih sredstev.

3 LOKALNA SAMOUPRAVA V SLOVENIJI

3.1 STRUKTURA LOKALNE SAMOUPRAVE V SLOVENIJI

Temelji lokalne samouprave v Sloveniji so zapisani v Ustavi RS (1991, 9. člen), kjer piše: »V Sloveniji je zagotovljena lokalna samouprava«. Ustava tudi določa, da je temeljni element sistema lokalne samouprave občina, ki je temeljna samoupravna skupnost, ustanovljena v mestih in drugih naseljih. Zakonski okvir lokalne samouprave je zapisan v Zakonu o lokalni samoupravi (v nadaljevanju ZLS), ki je bil sprejet leta 1993 in je zaradi nekaterih pomanjkljivosti doživel številne spremembe in dopolnitve. ZLS je občinam vrnil v pristojnost vse funkcije, ki so bistvenega pomena za življenje in delo njenega prebivalstva. Lokalno samoupravo v Sloveniji ureja še več drugih zakonov, med katerimi bi kot pomembnejša omenil še Zakon o javnih financah ter Zakon o financiranju občin.

Slovenija je z ZLS začela proces oblikovanja evropsko primerljivega sistema lokalne samouprave, vendar le tega še nima izgrajenega, saj manjka vmesni nivo med občino in državo (pokrajine). Večina evropskih držav ima med osrednjimi oblastmi in občinami eno, dve ali celo

tri upravopolitične stopnje, ki opravljajo regionalne naloge in zastopajo regionalne interese. Slovenija je z dvostopenjsko upravopolitično zgradbo izredno centralizirana (Kavaš et al., 2000, str. 10).

Obstoječa upravno-politična ureditev, kjer imamo na eni strani državo in na drugi mnogo majhnih občin vpliva tudi na regionalno politiko. Kakovostnega razvoja ni mogoče usmerjati samo z enega mesta, občine pa so prešibke (premajhni finančni, kadrovski, prostorski in infrastrukturni potenciali), da bi lahko uspešno usmerjale razvoj svojega območja, zato je potrebna nadgradnja sedanje obstoječe regionalne politike s pospeševanjem razvoja na celotnem ozemlju. To pa ne pomeni, da območja s posebnimi razvojnimi problemi ne potrebujejo intenzivnejše pomoči, zato so tudi ta območja prioriteta slovenske regionalne politike (Kavaš et al., 2000, str. 10-11).

3.1.1 OBČINA

Skladno z 2. členom ZLS je občina temeljna lokalna samoupravna skupnost. V tej opredelitvi so obsežene tri sestavine, ki so značilne za občino (Šmidovnik, 1995, str. 63):

- da je občina glavna oziroma najvažnejša oblika lokalne samouprave,
- da je oblikovana v okviru naravne, zgodovinsko nastale lokalne skupnosti, kakršna so naselja – posamezna ali pa povezana na temelju skupnih interesov,
- da ima položaj samoupravnosti – z vsebino, kakor ga določa sistemska zakonodaja o lokalni samoupravi v posamezni deželi.

V občini naj bi ljudje demokratično odločali o svojih neposrednih interesih na področjih kot so komunala, varstvo okolja, socialno varstvo in skrbstvo, urejanje in gospodarjenje s prostorom. Občina naj bi se ukvarjala najprej in predvsem z lokalnimi problemi (Vlaj, 1998, str. 20).

Občina v skladu z zakoni poseduje, pridobiva in razpolaga z vsemi vrstami premoženja, ustanavlja in vodi javna podjetja ter v okviru sistema javnih financ določa svoj proračun. Naloge občine so opredeljene kot izvirne naloge in prenesene naloge. V okvir izvernih pristojnosti občin sodijo naloge, ki si jih občine same določijo s statutom in drugimi akti in predstavljajo tipično vsebino lokalne samouprave (komunala, lokalne javne službe itd.) in lokalne zadeve, ki jih občinam določi področna zakonodaja (npr. zakon o varnosti v cestnem prometu ali o urejanju prostora). Prenesene naloge pa so tiste, ki jih država s soglasjem občine prenese v izvajanje občini, saj naj bi jih ta izvajala racionalnejše in učinkovitejše. Občina te naloge opravlja za državo, za izvajanje teh nalog pa mora država zagotoviti ustrezna finančna sredstva. Gre na primer za naloge na področju posegov v prostor, graditve objektov in podobno (Šmidovnik, 1995, str. 73-74; Vlaj, 1998, str. 242).

Občina financira lokalne zadeve javnega pomena iz lastnih virov, sredstev države in z zadolževanjem. Natančneje financiranje občin ureja Zakon o financiranju občin, novembra 2006 je bil sprejet novi zakon, ki naj bi zagotavljal sorazmernost nalog občin z viri financiranja ter večjo finančno avtonomijo občin pri pridobivanju sredstev in njihovi porabi.

Da je občina sposobna zadovoljevati potrebe prebivalstva na svojem območju, mora zagotavljati naslednje pogoje (ZLS, 1993, 13. člen): osemletno šolanje (popolna osnovna šola), primarno zdravstveno varstvo občanov (zdravstveni dom ali zdravstvena postaja), komunalna opremljenost (vodovod, odpadne vode, elektrika), poštna storitve, knjižnica (splošna ali šolska), prostori za upravno dejavnost lokalnih skupnosti.

V letu 1995 je bilo v Sloveniji 147 občin, katerim se je leta 1998 pridružilo 45 novih občin, leta 2002 še ena, trenutno pa je v Sloveniji skupno že 210 občin. Razlog za takšno lokalno razdrobljenost je po mojem mnenju predvsem sistem lokalnega financiranja, ki majhnim odcepljenim lokalnim skupnostim omogoča, da dobijo več državnega denarja, kot bi ga sicer dobile kot del večjih lokalnih skupnosti. Vzroke za nastajanje velikega števila malih občin gre iskati predvsem v politiki razdeljevanja sredstev prejšnjih občin, ki so svoja obrobja zapostavljala in jim namenjala le malo sredstev, zaradi česar so se ta odločila za samostojnost.

Omenil bi še občine s posebnim statusom. ZLS določa, da je lahko v primeru, kadar je izražen poseben interes države za ohranitev poselitve in razvoj posameznih območij, občinam na teh območjih podeljen poseben status. Pogoje za pridobitev tega statusa določi poseben zakon, država pa zagotavlja posebna sredstva za razvoj občin s posebnim statusom (ZLS, 1993, 26. in 27. člen).

3.1.2 DRUGA RAVEN LOKALNE SAMOUPRAVE V SLOVENIJI

ZLS določa, da se zaradi urejanja in opravljanja lokalnih zadev širšega pomena občine lahko povezujejo v pokrajine (ZLS, 1993, 72. člen). V Sloveniji mislimo s pokrajino na drugo raven lokalne samouprave. Določene naloge namreč presegajo zmogljivosti občin in se lahko opravljajo le na širšem geografsko zaokroženem območju, ki obsega večje število občin, na katerem se odvija pomemben del družbenih, gospodarskih in kulturnih odnosov tam živečega prebivalstva, in na katerem je mogoče načrtovati razvoj, ki bo pospeševal gospodarsko, kulturno in socialno ravnotežje v pokrajini in v državi. V območje pokrajine morajo biti vključena celotna območja posameznih občin (Vlaj, 1998, str. 337).

Pokrajini v Sloveniji še ni, saj sta do nedavnega tako Ustava RS kot ZLS zahtevala njihovo prostovoljno ustanavljanje. V skladu z logiko 143. člena Ustave, ki je določala občino kot edinega oblikovalca pokrajine, je bila tako prednost dana oblikovanju občin, odloženo pa je bilo vprašanje regionalizacije države. Glede na njen pomen je vprašanje ustanavljanja pokrajini v Sloveniji v preteklosti dobilo premalo pozornosti, pokrajine pa niso bile v neposrednem interesu nikogar. Niti državni organi niti politične stranke niso bili zainteresirani za ustanovitev pokrajini, na kar kaže predvsem zavlačevanje sprejema ustreznih zakonov s tega področja. O pokrajinah niso razmišljale niti slovenske občine, saj bi pokrajine prevzele določene pristojnosti občine in bile tudi precejšnja konkurenca občinam pri pridobivanju različnih finančnih sredstev, zlasti državnih. Pokrajina pomeni tudi obveznost občin, da določene lokalne zadeve prenesejo nanjo, predstavlja pa tudi določeno oviro pri neposrednem komuniciranju med občino in državo (Vlaj, 2001, str. 279).

Konec junija 2006 pa so v veljavo le stopile ustavne spremembe, ki bodo omogočile hkratno ustanavljanje pokrajin za celotno državo in s katerimi so odstranjene ovire za prenos državnih nalog v izvajanje pokrajinam. Spremembe Ustave bodo omogočile ustanovitev pokrajin, medtem ko bo za dejansko vzpostavitev pokrajin potrebno sprejeti tudi paket pokrajinske zakonodaje, ki naj bi bil sprejeta v prvi polovici leta 2007 in na podlagi katere se bodo med drugim opredelile naloge bodočih pokrajin in njihovo financiranje (Ustanovitev pokrajin pred vrati?, 2006). Z Zakonom o ustanovitvi pokrajin, ki bi se sprejemal tudi s sodelovanjem občin, bi določili njihova območja, sedeže in imena.

Razlogi za odločitev o nujnosti pokrajin so tako notranje kot zunanje narave. Osnovni namen ustanovitve pokrajin je prenos pristojnosti in nalog skupaj s finančnimi viri z države na pokrajine. Pokrajine naj bi po eni strani opravljale lokalne zadeve, ki presegajo zmogljivosti občin in s področnimi zakoni določene zadeve regionalnega pomena. Po drugi strani pa pokrajine predstavljajo tudi razbremenitev države, ki bo lahko nanje prenesla tudi določene naloge države, kar bo omogočilo tudi proces decentralizacije Slovenije.

Pokrajine potrebujemo zaradi hitrejšega reševanja notranjih razvojnih problemov in uveljavljanja načela subsidiarnosti oziroma nujnosti decentralizacije v Sloveniji, kot podlage za hitrejši in skladnejši razvoj celotne Slovenije. Učinkovito izvajanje regionalne politike zahteva uvedbo pokrajin in novo teritorialno razdelitev pristojnosti med državo, pokrajino in občino.

Pokrajine so potrebne tudi zaradi primerljivosti z državami EU in velikega transferja sredstev na regionalnem nivoju. Slovenske pokrajine se bodo lahko spustile v tekmo z evropskimi regijami in se vključile v čezmejno sodelovanje.

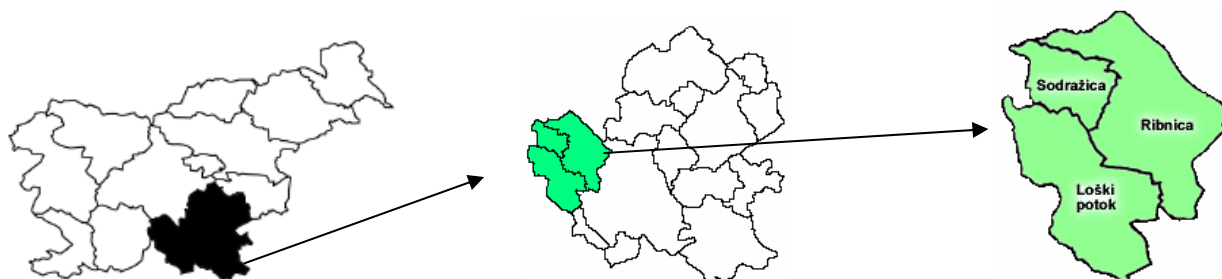
4 KRATKA PREDSTAVITEV OBČIN RIBNICA, SODRAŽICA IN LOŠKI POTOK

Vse tri občine so do leta 1999 spadale v Osrednjeslovensko statistično regijo. Z Ljubljano, kot središčem te statistične regije, jih je povezovala in jih tudi še danes povezuje zlasti močna vsakodnevna ekonomska migracija. Na osnovi določil ZSRR in Uredbe o SKTE pa so bile leta 2000 poleg občin Kočevje, Kostel in Osilnica pripojene dotedanji Dolenjski statistični regiji; ta se je zato povečala in dobila novo ime Jugovzhodna Slovenija. Toda kočevsko-ribniško podobmočje znotraj te regije ima še vedno vse institucije in povezave v Ljubljani, ne pa v Novem Mestu, kot regijskem središču.

Regija Jugovzhodna Slovenija je bila določena administrativno in je izjemno obsežna, tako prostorsko kot problemsko, pa tudi v stopnji gospodarskega in družbenega razvoja je izredno raznolika. Območje je razen Novega Mesta pretežno podeželsko in se kot tako sooča z značilnimi problemi preobrazbe in iskanja novih razvojnih priložnosti. Značilnost območja je tudi obmejna lega z novonastalo južno mejo s Hrvaško, ki je prav tako prinesla nove razsežnosti in izzive za prihodnji razvoj (RRP za območje Jugovzhodne Slovenije, 2002, str. 4).

Na Sliki 1 je prikazan geografski položaj regije Jugovzhodna Slovenija ter umestitev občin Ribnica, Sodražica in Loški Potok znotraj te regije. Občine ležijo na skrajnem zahodu regije Jugovzhodna Slovenija, kjer mejijo na Notranjsko-kraško regijo na zahodu, Osrednjeslovensko regijo na severu ter Republiko Hrvaško na jugu.

Slika 1: Geografska lega regije Jugovzhodna Slovenija v primerjavi s Slovenijo ter umestitev občin Ribnica, Sodražica in Loški Potok znotraj regije

Vir: Lastna izvedba.

4.1 OBČINA RIBNICA

Ozemlje občine Ribnica se je po letu 1995 kar dvakrat delilo, leta 1995 se je od nje odcepila nova občina Loški Potok, leta 1999 pa še občina Sodražica. Trenutno občina obsega 154 km² površine, 64 naselij, 31.12.2005 pa je v njej živel 9.232 prebivalcev. Meji na občine Sodražica, Loški Potok, Kočevje, Velike Lašče in Dobropolje. Geografsko, zgodovinsko, kulturno, gospodarsko in upravno središče občine je mesto Ribnica, ki je hkrati tudi širše regionalno središče vseh treh obravnavanih občin. Leži na obeh bregovih ponikalnice Bistrice, sredi ravnine ribniškega polja, med grebenoma Male in Velike gore. Dolina se proti jugu razširi v večji naselji Prigorica in Dolenja vas z obsežnim dolenjevaškim poljem, proti zahodu se podaljša do Sodražice, proti jugozahodu pa se povzpne proti občini Loški Potok.

Zaščitni znak za Ribniško dolino predstavljata suhorobarstvo in lončarstvo, ki imata tu bogato večstoletno tradicijo. Izkoriščanje raznovrstnega lesa in gline za izdelovanje praktičnih in okrasnih predmetov ter orodja se je ohranilo do današnjih dni. V novejšem času to vlogo prevzema industrijska predelava lesa, ki je še vedno glavna nosilka gospodarskega razvoja Ribniške doline.

4.2 OBČINA SODRAŽICA

Občina Sodražica je bila ustanovljena leta 1999 z izločitvijo iz občine Ribnica. Razprostira se na 49,5 km² površine, na kateri je 31.12.2005 živel v 23 naseljih 2.181 prebivalcev. Meji na občine Loški Potok, Bloke, Velike Lašče in Ribnica. Sodraška dolina zavzema severozahodni del ribniške doline. Prične se v povirju Bistrice pod Boncarjem, nadaljuje proti jugovzhodu in se pred ribniškim poljem razširi v koritasto kraško dolino z ravnim dnem in rahlo dvignjenimi robovi. Pobočja se predvsem na južni strani zelo strmo dvigajo nad dolino, severno stran občine pa omejuje precej manj strma pokrajina Slemena. Naselja so večinoma v nižinskem delu ob glavnem vodotoku Bistrica in njenih pritokih, deset vasi in zaselkov pa leži v pasu od 800 do 900 m nadmorske višine. Najvišji predel je Travna Gora. Območje Gore, ki obsega pet vasi, ločenih od ostalih naselij, ima obsežne travnate planjave, ki se nadaljujejo proti občini Loški Potok.

Središče občine je Sodražica, ki ima 770 prebivalcev in je njeno lokalno, gospodarsko, upravno, zaposlitveno, oskrbovalno in kulturno središče. Občina leži izven glavnih cestnih in železniških povezav, zato ima bolj odročno lego od občine Ribnica, od Ljubljane je oddaljena 50 kilometrov.

Celotno področje občine spada med demografsko ogroženo, saj se že od obdobja pred 1. svetovno vojno prebivalstvo počasi, toda vztrajno zmanjšuje, kar je še posebej značilno za višinske in odročnejše kraje. Danes se ljudje v glavnem preživljajo z delom v industrijskih podjetjih in obrti, kot stransko dejavnost pa velja omeniti kmetijstvo. Skoraj polovico površine občine pokrivajo mešani gozdovi, zato ni slučaj, da se je tu razvila svojska obrt, izdelovanje izdelkov iz lesa. Zanje je značilno skupno ime suha roba, ki ljudem že dolga stoletja predstavlja preživetje in dodatni vir zaslužka. Izdelovanje suhe robe se je prenašalo iz roda v rod, danes pa je le še nekaj izdelovalcev, ki izdelke delajo ročno ali z manjšo pomočjo enostavnih strojev. Večina se je preusmerila v pretežno strojno izdelavo, kar ima ugoden vpliv na dohodek in zaposlovanje.

4.3 OBČINA LOŠKI POTOK

Občina Loški Potok se razprostira na jugu Slovenije in obsega 134 km². Ustanovljena je bila leta 1995, prej je bilo območje Loškega Potoka del občine Ribnica, Dragarska dolina pa del občine Kočevje. Meji na Republiko Hrvaško na jugu (reka Čabranka) in jugozahodu ter na občine Osilnica, Kočevje, Sodražica, Ribnica, Loška dolina in Bloke. Prevladujejo gručasta naselja v dolinah in uvalah, sicer pa velik del površine občine pokriva gozd, povečini iglast. Upravno središče občine je naselje Hrib - Loški Potok, ki leži pod slikovito cerkvijo, imenovano Tabor. Občinsko središče je na Hribu, kjer je tudi sedež občine, zdravstveni dom, šola, vrtec, banka, pošta, trgovine in kar nekaj gostišč. 31.12.2005 je v 17 naseljih, ki so na nadmorski višini 700-900 metrov, živelo 2.036 prebivalcev, celotno območje občine pa spada med demografsko ogrožena območja.

Od vseh treh obravnavanih občin ima občina Loški Potok najbolj odročno lego, njeno središče Hrib je od Ljubljane oddaljeno 62 kilometrov, Dragarska dolina pa še nekaj kilometrov več. Območje občine lahko uvrstimo manj razvita območja Slovenije. V Uredbi o vrednosti meril za določitev območij s posebnimi razvojnimi problemi in določitvi občin, ki izpolnjujejo ta merila (2000), sta občini Sodražica in Loški Potok opredeljeni kot območji s posebnimi razvojnimi problemi. Kriterijev, na osnovi katerih se je dodeljeval ta status, je bilo pet, občina Loški Potok je izpolnjevala vseh pet kriterijev, občina Sodražica pa enega izmed njih (spodnja tabela).

Tabela 3: Uvrstitev občin Sodražica in Loški Potok po posameznih kategorijah območij s posebnimi razvojnimi problemi

Kategorija/občina	Sodražica	Loški Potok
Ekonomsko šibka območja	x	x
Območja s strukturnimi problemi z vidika brezposelnosti		x
Območja s strukturnimi problemi z vidika kmetijstva		x
Razvojno omejevana območja		x
Razvojno omejevana obmejna območja		x

Vir: RRP za območje Jugovzhodne Slovenije, 2002, str. 39.

5 ANALIZA SOCIALNOEKONOMSKEGA POLOŽAJA V OBČINAH RIBNICA, SODRAŽICA IN LOŠKI POTOK

5.1 ČLOVEŠKI VIRI

Človeški viri so gotovo med najpomembnejšimi dejavniki za razvoj občine ali regije. V tem okviru so prikazani demografski kazalci, stanje na trgu dela ter izobrazbena struktura prebivalstva.

5.1.1 DEMOGRAFSKI KAZALCI

Površina vseh treh obravnavanih občin se razteza na 337 km², kar predstavlja 12,6% ozemlja statistične regije Jugovzhodna Slovenija ter 1,7% ozemlja celotne Slovenije. Konec leta 2005 je na tem območju živel 13.449 prebivalcev, kar je 0,7% vsega prebivalstva Slovenije. Največ prebivalcev šteje občina Ribnica, ki je največja tudi po površini. V letu 2005 se je prebivalstvo vseh treh občin glede na prejšnje leto skupaj povečalo za 57 oseb, pri čemer se je število prebivalcev v občinah Ribnica in Sodražica povečalo, v občini Loški Potok pa zmanjšalo (za 10). Gostota poselitve je v vseh treh občinah ter v regiji Jugovzhodna Slovenija precej pod slovenskim povprečjem, ki znaša 99 prebivalcev na km². Predvsem izstopa občina Loški Potok, ki s 15 prebivalci na km² sodi med najredkeje naseljene občine tako v Jugovzhodni Sloveniji kot v Sloveniji nasploh. Podatki o velikosti posameznih občin, številu prebivalcev, gostoti naseljenosti ter indeksu staranja so predstavljeni v spodnji tabeli.

Tabela 4: Površina, število in gostota prebivalstva ter indeks staranja v občinah Ribnica, Sodražica in Loški Potok, v Jugovzhodni Sloveniji in Sloveniji, 31. 12. 2005

Občina/regija	Površina (km ²)	Prebivalci	Gostota	Indeks staranja
Ribnica	154	9.232	60	88,0
Sodražica	49	2.181	45	134,2
Loški Potok	134	2.036	15	140,6
JV Slovenija	2.675	139.747	52	96,7
Slovenija	20.273	2.003.358	99	110,5

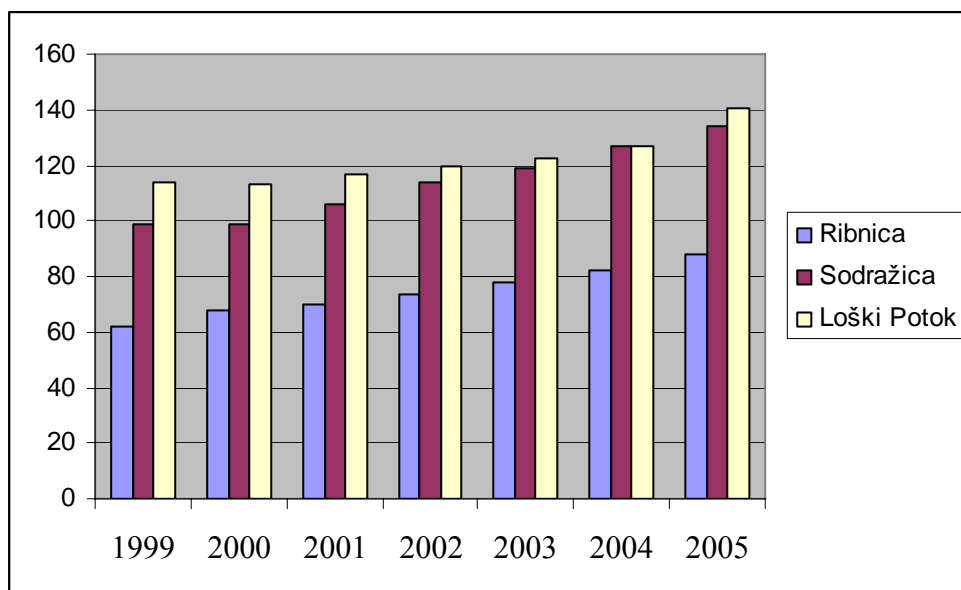
Vir: Pečar, 2005; Prebivalstvo, 2006.

Kot je razvidno iz Tabele 1 v Prilogi 1, se število prebivalcev v občini Loški Potok v vseh obravnavanih letih od popisa 1991 naprej ves čas zmanjšuje in se je v tem obdobju zmanjšalo za 6,7%. Na drugi strani v občinah Ribnica in Sodražica tega trenda ni zaznati, saj število prebivalcev v povprečju rahlo narašča.

Demografska slika v občinah Sodražica in Loški Potok kaže znake pospešenega staranja prebivalstva. Povprečna starost prebivalcev leta 2005 je bila v obeh občinah nad slovenskim povprečjem (40,6), in sicer v občini Sodražica 41,0 let, v občini Loški Potok pa 41,8 let. Indeks staranja, ki je razmerje med starim (stari 65 let ali več) in mladim prebivalstvom (stari od 0 do 14 let), se v zadnjih letih povečuje tako v vseh treh občinah, kot v regiji JV Slovenija ter v Sloveniji. V letu 2003 je v povprečju Slovenije prvič presegel vrednost 100, kar pomeni, da je v strukturi populacije že več starega kot mladega prebivalstva. To vrednost v vseh proučevanih letih

presega občina Loški Potok (Slika 2), v občini Sodražica pa sta bili izjemi le leti 1999 in 2000. Indeks staranja za leto 2005 je v občini Loški Potok znašal kar 140,6, kar pomeni, da je bilo na 100 prebivalcev, mlajših od 15 let, 141 prebivalcev starejših od 65 let. Le malce nižji je ta kazalec za občino Sodražica (134,2). Neugodna demografska slika v teh dveh občinah predstavlja problem za spodbujanje njunega razvoja, saj ima staranje prebivalstva za posledico nižanje deleža aktivnega prebivalstva. Indeks staranja pa je relativno ugoden za občino Ribnica (88,0), ki ima sicer najnižji indeks med obravnavanimi občinami, a se po drugi strani prav tako ves čas povečuje ter približuje vrednosti 100. Trenutno dosega 80% slovenskega povprečja in je za 8,7 indeksnih točk nižji tudi od povprečja regije Jugovzhodna Slovenija (96,7), ki ima sicer najnižji indeks med vsemi statističnimi regijami v Sloveniji.

Slika 2: Indeks staranja v občinah Ribnica, Sodražica in Loški Potok med leti 1999 in 2005

Vir: Pečar, 2000, 2001, 2002, 2003 in 2005; Prebivalstvo, 2006; Statistični letopis RS 2000, 2000.

Spremembe števila prebivalstva so rezultat rojstev, smrti in migracijskih gibanj. Da ugotovimo vzroke teh sprememb, bomo analizirali vsakega od treh navedenih dejavnikov posebej. Podatki za naravno gibanje prebivalstva za leto 2004 so prikazani v Tabeli 5 na naslednji strani, kjer so prikazani tudi relativni kazalniki: stopnja rodnosti, stopnja smrtnosti in relativni prirastek. Selitveno gibanje prebivalstva za leto 2004 je predstavljeno v Prilogi 1 v Tabeli 2, selitvene stopnje med leti 2002 in 2004 pa v Tabeli 6 na strani 22.

Splošna stopnja smrtnosti, ki pove, koliko ljudi umre povprečno v 1 letu na 1000 prebivalcev, je bila leta 2004 najnižja v občini Ribnica (8,8) in je nižja tudi od slovenskega povprečja (9,3). V ostalih dveh občinah je ta kazalec višji (10,2 in 10,3), kar lahko pojasnimo s tem, da je v teh dveh občinah tudi odstotek prebivalcev, starejših od 65 let, višji tako od občine Ribnice kot od slovenskega povprečja. Vzrok višje stopnje smrtnosti so lahko tudi nižja raven razvitosti obeh občin glede na občino Ribnica ter slabše življenjske in zdravstvene razmere (predvsem v oddaljenih območjih). V letu 2004 se je v obravnavanih občinah skupaj rodilo 130 živorojenih otrok, število umrlih pa je znašalo 124, naravni prirast vseh treh občin skupaj je bil torej pozitiven. Občina Loški Potok je imela negativni naravni prirast (-7), kar pomeni, da se je v tem

letu 7 prebivalcev manj rodilo, kot jih je umrlo. Vzrok je predvsem v nizki stopnji natalitete, saj se je na 1000 prebivalcev rodilo v povprečju le 6,8 živorojenih otrok, kar je 2,2 otroka na 1000 prebivalcev manj kot znaša slovensko povprečje. Na to so vplivali nizek delež mladih v celotni populaciji, težje splošne ekonomske in socialne razmere in slabši pogoji za zaposlitev v občini, zaradi katerih se mladi težje odločajo za otroke. Na drugi strani je ta kazalec ugoden za občino Sodražica (11,6), ki tako kljub relativno visoki stopnji smrtnosti ohranja stopnjo naravnega prirastka pozitivno (1,4). Pozitivno stopnjo naravnega prirastka ima tudi občina Ribnica, kjer se je leta 2004 na 1000 prebivalcev rodil v povprečju 1,1 prebivalec več, kot pa jih je umrlo.

Tabela 5: Stopnja natalitete, smrtnosti in relativni prirastek v občinah Ribnica, Sodražica in Loški Potok, v Jugovzhodni Sloveniji in Sloveniji, 2004

Občina/regija	Št. preb. (30.6.)	Rojeni	n*	Umrli	m**	Prirast	i***
Ribnica	9.212	91	9,9	81	8,8	10	1,1
Sodražica	2.160	25	11,6	22	10,2	3	1,4
Loški Potok	2.048	14	6,8	21	10,3	-7	-3,5
JV Slovenija	138.851	1.295	9,3	1.271	9,2	24	0,1
Slovenija	1.997.004	17.961	9,0	18.523	9,3	-562	-0,3

Opombe:

* Splošna stopnja natalitete, ki izraža število živorojenih v povprečju v 1 letu na 1000 prebivalcev.

** Splošna stopnja smrtnosti, ki pove, koliko ljudi umre povprečno v 1 letu na 1000 prebivalcev.

*** Stopnja naravnega prirastka.

Vir: Statistični letopis RS 2005, 2005.

Migracije ali selitve so notranje, kjer gre za spremembo naselja stalnega prebivališča (npr. medregionalne in medobčinske). Druge vrste selitev so zunanje oz. mednarodne, ki potekajo preko državnih meja. Migracijske tokove najpogosteje izražamo s selitvenim prirastom, ki je razlika med številom priseljenih in številom odseljenih na določenem območju (Pečar, 2005, str. 18). Zanimivo je, da je nasprotno od naravnega prirasta imela pozitiven selitveni prirast izmed obravnavanih občin v letu 2004 le občina Loški Potok, podobni pa so tudi podatki za dve leti poprej. Razlog bi lahko bil ta, da se nekateri starejši ljudje, ki so se iz teh krajev odselili, po upokojitvi vračajo nazaj (relativno veliko jih je iz tujine). Poleg tega je tu mirno, naravno in neonesnaženo okolje, pa tudi cena nepremičnin je zaradi oddaljenosti nižja kot v drugih občinah. Podatek o pozitivnem selitvenem prirastu pa je po drugi strani lahko tudi zavajajoč, saj je precej prebivalcev, predvsem mladih in izobraženih, tedenskih migrantov, ki živijo in delajo v večjih mestih (predvsem Ljubljani), stalno prebivališče pa imajo prijavljeno v domači občini. Teh statistika seveda ne šteje med odseljene. Občini Ribnica (-24) in Sodražica (-10) sta tega leta imeli negativen selitveni prirast, v občini Ribnica predvsem zaradi veliko odselitev v druge občine, v občini Sodražica pa je bilo relativno veliko tudi odselitev v tujino. Tudi v letih 2002 in 2003 ima občina Ribnica visok negativni selitveni prirast. Razlog za odseljevanje je predvsem v tem, da mladi ne dobijo zaposlitve v domačem okolju, zato jo iščejo drugje, predvsem v Ljubljani, kar pa poleg slabših prometnih povezav in posledično počasnejšega dostopa do delovnih mest velikokrat pomeni tudi selitev bližje kraju zaposlitve.

Tabela 6: Selitvene stopnje v občinah Ribnica, Sodražica in Loški Potok, v Jugovzhodni Sloveniji in Sloveniji v letih 2002-2004

Občina/regija	Št. preb. (30.6.2003)	Priseljeni	Odseljeni	Splošna st. imigracije*	Splošna st. emigracije**
Ribnica	9.250	82	113	8,9	12,2
Sodražica	2.162	25	27	11,6	12,5
Loški Potok	2.057	20	17	9,7	8,3
JV Slovenija	138.872	1.155	940	8,3	6,8
Slovenija	1.996.773	16.017	13.624	8,0	6,8

Opombe:

* Splošna stopnja imigracije oziroma priselitve pomeni število priseljenih na 1000 prebivalcev.

** Splošna stopnja emigracije oziroma odselitve pomeni število odseljenih na 1000 prebivalcev.

Vir: Statistični letopis RS 2004, 2004; Lastni izračuni.

Splošna stopnja priselitve v letih 2002-2004 je bila med obravnavanimi občinami najvišja v občini Sodražica, kjer se je v tem času priselilo v povprečju 11,6 prebivalcev na 1000 prebivalcev. Občina Sodražica je imela tudi najvišjo splošno stopnjo odselitve, na 1000 prebivalcev se jih je v letih 2002-2004 v povprečju odselilo 12,5, podobno tudi v občini Ribnica (12,2). Selitvena gibanja vseh treh obravnavanih občin so v primerjavi z regijo JV Slovenija in slovenskim povprečjem bolj pogosta. Razlike so večje pri odseljivanju, tako se je v občini Sodražica v letih 2002-2004 v povprečju odselilo za 5,7 prebivalcev na 1000 prebivalcev več kot znašata povprečji regije JV Slovenija in Slovenije.

5.1.2 TRG DELOVNE SILE

Stanje na trgu delovne sile predstavljata predvsem kategoriji zaposlenost in brezposelnost. Doseganje primerne stopnje zaposlenosti je eno od osrednjih makroekonomskih vprašanj vsake družbe, zaposleni so faktor proizvodnje in dobivajo od svojega dela prejemke, s katerimi se preživljajo in jih trošijo. Brezposelnost lahko označimo kot glavni produkt delovanja trga delovne sile, saj jo le-ta nenehno generira. Presežki delovne sile, ki nastajajo na trgu, so lahko rezultat prevelike ponudbe, premajhnega povpraševanja ali neustreznega delovanja trga. V nadaljevanju so predstavljene nekatere značilnosti trga delovne sile v obravnavanih občinah.

Aktivno prebivalstvo sestavljajo delovno aktivno prebivalstvo in registrirane brezposelne osebe. Med delovno aktivno prebivalstvo štejemo vse osebe, ki so pokojninsko in invalidsko zavarovane oziroma so v delovnem razmerju na območju Slovenije (Pečar, 2005, str. 41). Iz Tabele 7 na naslednji strani je razvidno, da se število delovno aktivnih prebivalcev v občini Ribnica povečuje, v občini Sodražica stagnira, v občini Loški Potok pa pada, kar je po mojem mnenju predvsem posledica staranja prebivalstva.

Tabela 7: Število delovno aktivnega prebivalstva v občinah Ribnica, Sodražica in Loški Potok, v Jugovzhodni Sloveniji in Sloveniji v letih 2002, 2003 in 2004

Občina/regija	2002	2003	2004
Ribnica	2.791	2.859	2.900
Sodražica	459	479	466
Loški Potok	334	314	311
JV Slovenija	52.491	51.591	52.054
Slovenija	783.499	777.247	782.206

Vir: Statistični letopisi RS 2003, 2004 in 2005.

V Prilogi 1 v Tabeli 3 je predstavljeno delovno aktivno prebivalstvo po delovnem mestu. Marca 2006 je bilo v vseh treh obravnavanih občinah skupaj 3.799 delovno aktivnih prebivalcev, med katerimi so največji delež zavzemale zaposlene osebe. Teh je bilo 85%, medtem ko je bilo samozaposlenih oseb 15%. Delež samozaposlenih oseb v delovno aktivnem prebivalstvu je v vseh treh občinah višji tako v primerjavi z regijo JV Slovenija (11,0%) kot od slovenskega povprečja (10,2%). To kaže na pomanjkanje delovnih mest v drugih dejavnostih zaradi česar se morajo prebivalci glede zaposlitve znajti sami, bodisi kot samostojni podjetniki, bodisi kot kmetje. Najvišji delež samozaposlenih je sicer v občini Loški Potok (22,4%), ki ima tudi najvišji delež samostojnih podjetnikov posameznikov (13,3%) ter kmetov (9,1%) v delovno aktivnem prebivalstvu. Ti podatki poleg že omenjenega pomanjkanja delovnih mest po mojem mnenju kažejo tudi na preveliko oddaljenost občine Loški Potok od večjih krajev zaposlitve, velik delež kmetov pa tudi na slabšo razvitost občine ter slabšo izobrazbeno strukturo prebivalstva.

Registrirana stopnja zaposlenosti⁷ pove, kolikšen delež od celotne delovno sposobne populacije je zaposlen. Izmed obravnavanih občin je imela v letu 2004 najvišjo formalno stopnjo zaposlenosti (58,3%) občina Loški Potok, nadpovprečna pa je tudi v občini Ribnica. Le dobrih 92% slovenskega povprečja dosega občina Sodražica.

Registrirana stopnja aktivnosti⁸, ki zajame celotno aktivno populacijo, torej tudi brezposelne, pove, koliko je izkoriščen delovni potencial. Ker vključuje tudi brezposelne, je vedno višja kot registrirana stopnja zaposlenosti. Nizke stopnje aktivnosti so pogosto v občinah in regijah, kjer so tudi visoke stopnje brezposelnosti. Registrirana stopnja aktivnosti se je leta 2004 v občinah Ribnica in Loški Potok gibala okrog povprečja Slovenije in regije JV Slovenija. Izstopa pa občina Sodražica, ki je imela to stopnjo za 6,3 odstotne točke nižjo od slovenskega povprečja. Ker je bila leta 2004 stopnja brezposelnosti v občini Sodražica relativno nizka, je podpovprečna stopnja aktivnosti lahko posledica premajhnega deleža delovno aktivne populacije in prehitrega upokojevanja. Stopnje registrirane aktivnosti in registrirane zaposlenosti za leto 2004 so predstavljene v Tabeli 8 na nasledni strani.

⁷ Registrirana oz. formalna st. zaposlenosti = (delovno aktivno preb. / prebivalstvo v starosti od 15-64 let)* 100.

⁸ Registrirana oz. formalna st. aktivnosti (iz registrskih virov) = (aktivno preb. / prebivalstvo od 15-64 let)* 100.

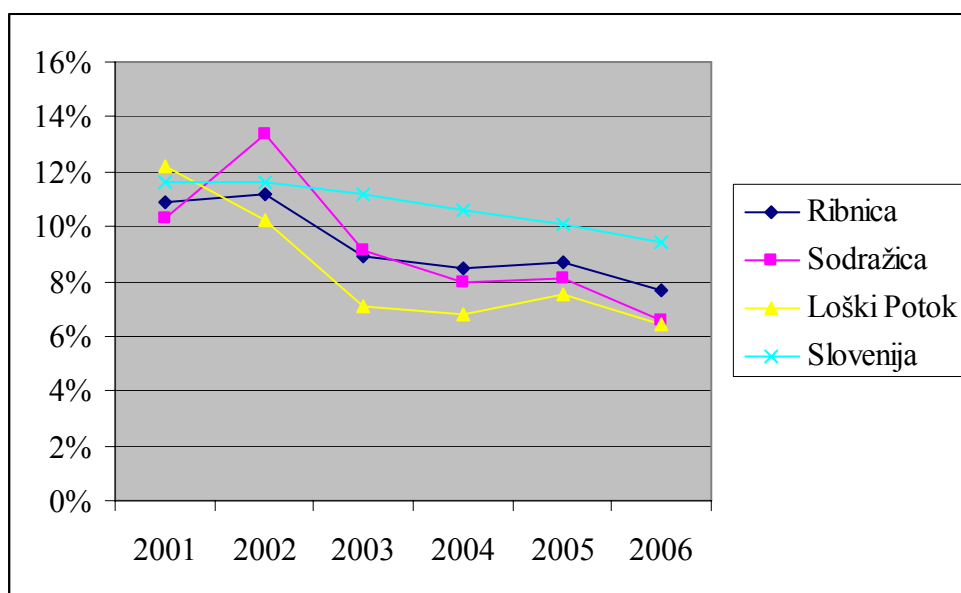
Tabela 8: Stopnja registrirane zaposlenosti in stopnja registrirane aktivnosti v občinah Ribnica, Sodražica in Loški Potok, v Jugovzhodni Sloveniji in Sloveniji za leto 2004 (v %)

Občina/regija	Registr. st. zaposlenosti	Registr. st. aktivnosti
Ribnica	57.0	62.3
Sodražica	51.5	56.0
Loški Potok	58.3	62.6
JV Slovenija	58.5	63.9
Slovenija	55.7	62.3

Vir: Pečar, 2005.

Stopnja registrirane brezposelnosti je odstotni delež registriranih brezposelnih oseb v aktivnem prebivalstvu. S Slike 3 je opazno, da se stopnje registrirane brezposelnosti zmanjšujejo tako v Sloveniji kot v opazovanih občinah, vendar v slednjih hitreje. Tako so bile stopnje registrirane brezposelnosti v vseh treh občinah še leta 2001 blizu slovenskega povprečja, julija 2006 pa že občutno nižje. V občini Ribnica za 1,7, v občini Sodražica za 2,8, v občini Loški Potok pa kar za 3 odstotne točke nižje kot znaša stopnja registrirane brezposelnosti na nivoju Slovenije. Na tem mestu je treba opozoriti, da se stopnje brezposelnosti predvsem v občinah Sodražica in Loški Potok niso zmanjšale zaradi večje ponudbe delovnih mest v teh občinah, ampak bodisi zaradi zmanjšanja števila delovno aktivnega prebivalstva bodisi zaradi vse večje dnevne migracije zaposlenih v druge občine ali regije. Delovna mesta so namreč skoncentrirana predvsem v Osrednjeslovenski regiji, pomanjkanje delovnih mest v posameznih regijah oziroma občinah pa tako povzroča večjo dnevno migracijo zaposlenih.

Slika 3: Gibanje stopnje registrirane brezposelnosti v občinah Ribnica, Sodražica in Loški Potok v primerjavi s Slovenijo v letih od 2001 do 2006

Vir: Pečar, 2005; Trg dela, 2006.

Podpovprečne stopnje brezposelnosti so posledica tudi visokega deleža samozaposlenih oseb v delovno aktivnem prebivalstvu. Veliko je namreč samostojnih podjetnikov posameznikov, ki so se zaradi slabih zaposlitvenih možnosti začeli ukvarjati s suhorobarstvom, vprašanje pa je, če jim ta dejavnost nudi zadosten vir dohodka. Podobno je kljub slabim pogojem za kmetijstvo veliko tudi kmetov, katerim ta dejavnost predstavlja edini vir za preživetje, vprašanje pa je, če zadosten. Dodaten razlog za nizke stopnje brezposelnosti na tem območju pa je po mojem tudi skrita brezposelnost. Veliko ljudi srednjih let je namreč predčasno upokojenih, mlajši prebivalci pa gredo zaradi tega, ker ne dobijo službe, raje študirat.

Kot je razvidno iz Tabele 9, je bilo število brezposelnih oseb in njihova struktura glede na spol in izobrazbo konec decembra 2005 po občinah različno. V primerjavi s Slovenijo in regijo JV Slovenija je bil v vseh treh občinah delež žensk med brezposelnimi podpovprečen in le v občini Ribnica večji od 50%. Najnižji je bil v občini Sodražica, kjer je bilo med brezposelnimi le dobrih 43% žensk. Ima pa ta občina nadpovprečen odstotek brezposelnih s I. in II. stopnjo izobrazbe in sicer za 6,1 odstotne točke večjega kot je slovensko povprečje. To je pričakovano, saj ima ta občina nadpovprečni delež prebivalstva z nepopolno osnovno izobrazbo ali brez nje, poleg tega je večina podjetij, ki so šla v stečaj, zaposlovala nižje izobraženo delovno silo. Delež brezposelnih s VI. in VII. stopnjo izobrazbe se v vseh treh občinah giblje nekje okrog slovenskega povprečja, kar pa ne pomeni, da je v teh občinah potreba po delavcih s tovrstno izobrazbo velika. Nasprotno, višje in visoko izobraženi imajo delovna mesta večinoma v Ljubljani, so dnevni migranti ali pa v Ljubljani tudi živijo.

Tabela 9: Število registriranih brezposelnih oseb in njihova struktura po spolu in izobrazbi v občinah Ribnica, Sodražica in Loški Potok, v Jugovzhodni Sloveniji in Sloveniji, 31.12.2005

Občina/regija	Število vseh brezposelnih	Od tega žensk (v %)	Od vseh delež po stopnjah izobrazbe (v%)				
			I. in II.	III. in IV.	V.	VI.	VII.
Ribnica	365	50,4	36,2	32,1	24,4	2,7	4,7
Sodražica	67	43,3	46,3	29,9	17,9	4,5	1,5
Loški Potok	68	48,5	36,8	32,4	22,1	-	8,8
JV Slovenija	6.006	56,2	51,4	22,8	19,8	1,7	4,3
Slovenija	92.575	53,7	40,2	24,4	27,4	2,4	5,6

Vir: Mesečne informacije, december 2005.

Nezadostno število delovnih mest glede na število formalno aktivnega prebivalstva v občini ali regiji povzroča višjo stopnjo registrirane brezposelnosti na tem območju ali pa delovno migracijo v druge regije ali občine. Ker je v obravnavanih občinah glede na število formalno aktivnega prebivalstva nezadostno število delovnih mest, stopnje registrirane brezposelnosti pa so podpovprečne, lahko sklepamo, da je delovna migracija v druge regije ali občine zelo velika. To dokazujejo tudi vsakodnevne jutranje nepregledne kolone vozil proti Ljubljani. Glede na indeks dnevne migracije za leto 2004 so vse tri obravnavane občine uvrščene v tako imenovane bivalne

občine⁹. Občina Loški Potok je uvrščena med pretežno bivalne, občina Sodražica med zmerno bivalne, občina Ribnica pa med šibko bivalne (Pečar, 2005, str. 60).

5.1.3 ŠOLSTVO IN IZOBRAZBA

Med pomembnejšimi dejavniki, ki vplivajo na razvoj občine je tudi izobrazbena sestava prebivalstva, ki je hkrati tudi eden od kazalcev kakovosti človeškega dejavnika. Na področju izobraževanja so v obravnavanih občinah skupno 3 vrtci, v vsaki občini po eden, in 7 osnovnih šol, kamor so štete tudi podružnice osnovnih šol. V občini Ribnica so podružnične šole tri, v občini Loški Potok pa ena. Možnosti srednješolskega in višješolskega oz. visokošolskega izobraževanja v obravnavanih občinah ni, večina dijakov se šola v Ljubljani ali Kočevju.

V študijskem letu 2005/2006 je bilo v obravnavanih občinah v terciarno izobraževanje (višješolsko strokovno in visokošolsko) vpisano različno število študentov (Tabela 10). Glede na prejšnje študijsko leto se je število vpisanih študentov v Sloveniji povečalo za 1,9%, v regiji JV Slovenija pa za 2,4%. Občini Ribnica in Sodražica presegata obe povprečji, saj se je v študijskem letu 2005/2006 v prvi vpisalo 6,5%, v drugi pa 10,4% več študentov kot leto poprej. Trendom ni sledila občina Loški Potok, kjer se je število študentov glede na preteklo leto celo zmanjšalo. V tej občini je najnižji tudi kazalec število študentov na 100 prebivalcev, tako so imeli v šolskem letu 2005/2006 le 4,22 študenta na 100 prebivalcev. Nad slovenskim povprečjem pa sta bili občina Sodražica in občina Ribnica, slednja s 6,40 študenti na 100 prebivalcev, kar je 13,5% nad slovenskim povprečjem. Na tem mestu pa velja opozoriti na »beg možganov« zaradi neustreznih zaposlitvenih in kariernih možnosti, ko mladi izobraženci po dokončanju študija zapuščajo domače okolje in si poiščejo zaposlitev drugje.

Tabela 10: Število vpisanih študentov v občinah Ribnica, Sodražica in Loški Potok, v Jugovzhodni Sloveniji in Sloveniji v šolskih letih 2004/2005 in 2005/2006

Občina/regija	Število študentov		Št. študentov na 100 preb. v š. l. 2005/2006
	š.l. 2004/2005	š.l. 2005/2006	
Ribnica	555	591	6,40
Sodražica	115	127	5,82
Loški Potok	87	86	4,22
JV Slovenija	7.679	7.861	5,63
Slovenija	110.962	113.040	5,64

Vir: Izobraževanje, 2006; Statistični letopis RS 2005, 2005.

Iz Tabele 11 na strani 27 je razvidno, da je izobrazbena struktura v vseh treh občinah precej slaba, saj je odstotek prebivalstva starejšega od 15 let z dokončano osnovno šolo ali manj v vseh treh občinah višji od slovenskega povprečja, odstotek prebivalstva z najmanj visoko in višjo izobrazbo pa nižji od povprečja. V vseh občinah ima več kot tretjina prebivalcev starejših od 15 let dokončano osnovno šolo ali manj, medtem ko ima visoko ali višjo šolo dokončanih 10

⁹ V primeru primanjkljaja delovnih mest v nekem območju si običajno domače delovno aktivno prebivalstvo poišče delo izven območja, kar pomeni, da je dnevnih migracij veliko in tako regijo lahko označimo kot bivalno regijo, saj prebivalci v njej pretežno bivajo, na delo pa hodijo drugam.

odstotkov ljudi (Ribnica) ali manj (Sodražica in Loški Potok). Najslabšo izobrazbeno strukturo ima občina Loški Potok, kjer ima kar 52% prebivalstva starejšega od 15 let največ osnovnošolsko izobrazbo ter le 4,7% prebivalstva višjo ali visoko izobrazbo. To je vsekakor odraz dejstva, da je bil v preteklosti in je tudi sedaj velik del prebivalstva zaposlen v industriji, kjer je večinoma zahtevana nižja izobrazba. Drugi vzrok je v tem, da se je veliko visoko izobraženih zaradi boljših možnosti zaposlitve preselilo v večja mesta.

Tabela 11: Prebivalstvo, staro 15 let ali več po izobrazbi v občinah Ribnica, Sodražica in Loški Potok, v Jugovzhodni Sloveniji in Sloveniji (v %), popis 2002

Občina/regija	Izobrazba					
	brez izobrazbe	nepopolna osnovna	osnovna	srednja	višja	visoka
Ribnica	0,8	5,1	28,5	55,4	4,4	5,8
Sodražica	0,2	8,5	33,7	48,4	3,9	5,2
Loški Potok	0,5	7,7	43,8	43,3	2,7	2,0
JV Slovenija	1,0	10,3	27,9	50,9	4,2	5,7
Slovenija	0,7	6,3	26,1	54,1	5,1	7,9

Vir: Statistični letopis RS 2004, 2004; Lastni izračuni.

Slaba izobrazbena struktura prebivalcev ima poleg slabših zaposlitvenih možnosti nižje izobraženih za posledico tudi nižjo povprečno bruto plačo na zaposlenega in posledično nižji življenjski standard, po drugi strani pa za bolj izobražene na tem območju ni dovolj ustreznih delovnih mest. Ti se zato po končanem študiju ne vračajo nazaj, kar negativno vpliva na možnosti za nadaljnji razvoj občine tako z vidika števila prebivalcev kot z vidika usposobljenosti delovne sile. Kljub visokemu odlivu visoko izobraženih kadrov v večja središča Slovenije, lokalna okolja še niso pripravila programov ukrepov za vračanje svojih diplomantov v lastna okolja ali zagotavljanja pogojev, ki bi pritegnili visoko izobražene strokovnjake v ta okolja.

5.2 EKONOMSKE DEJAVNOSTI

Ekonomске dejavnosti na območju obravnavanih občin so imele v vsem povojnem obdobju tipično industrijski značaj. Večino vseh prihodkov je ustvarila industrija, kjer je bilo tudi največ zaposlenih. Industrija je v sedemdesetih in osemdesetih letih beležila izjemne rezultate, vodilni panogi sta bili lesna in kovinskopredelovalna. Prva je bila vezana zlasti na jugoslovanski trg, druga pa tudi na vzhodna tržišča. Prelomni dogodki v začetku devetdesetih let pa so bili usodni, veliko podjetij je šlo v stečaj, podjetja, ki so ostala, pa so se znašla v težkem likvidnostnem in dohodkovnem poslovanju. Gospodarstvo na tem območju se je spremenjenim gospodarskim pogojem prilagajalo počasneje in slabše v primerjavi z ostalimi območji v Jugovzhodni Sloveniji, saj velik del obstoječe industrije sprememb ni preživel (RRP za območje Jugovzhodne Slovenije, 2002, str. 11). Gospodarska situacija se je začela po letu 1997 izboljševati, predvsem v občini Ribnica, kjer je nastalo več gospodarskih družb, začela pa se je krepiti tudi zasebna iniciativa, ki je rezultirala v zasebnem podjetništvu. Slabše sta jo odnesli občini Sodražica in Loški Potok, kjer je propadla večina industrijskih obratov, večja podjetja kot sta bila npr. Riko in Inles pa se niso uspela pobrati oziroma so njihove posle nadaljevale gospodarske družbe oziroma

obrati izven teh dveh občin. Problematiko pomanjkanja delovnih mest je v občini Loški Potok poglobila tudi sama odmaknjenost območja.

Z gospodarskega vidika je trenutno izmed obravnavanih občin najmočnejša občina Ribnica, ki je industrijsko in zaposlitveno središče vseh treh obravnavanih občin ter tudi širše. V Ribnici se nahaja največ prepoznavnejših podjetij, kot so Inles Ribnica, Riko d.o.o. in Inotherm. V občini Sodražica obratujejo naslednja večja podjetja: Pletilnica d.o.o., Gradles, Fragmat – Izolirka, v občini Loški Potok pa največ delavcev zaposluje podjetje Riko Ekos.

V procesu preobrazbe in prestrukturiranja je večina podjetij že zaživela po novih pogojih gospodarjenja, vendar še vse preveč podjetij posluje v mejah lokalnosti in regionalnosti, kar pa je v sedanjem času globalizacije, evropeizacije in informacijske družbe lahko tudi zelo nevarno, saj s tem ne sledijo svetovnim trendom.

V naslednji tabeli je prikazano število poslovnih subjektov¹⁰ po sektorjih po posameznih občinah, podrobnejši podatki po dejavnostih ter podatki za JV Slovenijo in Slovenijo so v Tabeli 4 v Prilogi 2.

Tabela 12: Poslovni subjekti po sektorjih v občinah Ribnica, Sodražica in Loški Potok, 31.12.2003

Sektor	Ribnica		Sodražica		Loški Potok	
	število	(%)	število	(%)	število	(%)
Primarne dejavnosti	19	2,7	1	0,6	13	14,8
Industrijske dejavnosti	246	35,5	103	57,9	27	30,7
Tržne storitve	254	36,7	44	24,7	21	23,8
Netržne storitve	174	25,1	30	16,8	27	30,7
SKUPAJ	693	100,0	178	100,0	88	100,0

Vir: Statistični letopis RS 2004, 2004.

Največ poslovnih subjektov se nahaja v občini Ribnica, najmanj pa v občini Loški Potok. V občinah Sodražica in Loški Potok je bil konec leta 2003 po številu poslovnih subjektov še vedno najbolj zastopan sektor industrijskih dejavnosti, v občini Ribnica pa že sektor tržne storitve (trgovina, gostinstvo, popravila motornih vozil in izdelkov široke porabe). Podatki po dejavnostih kažejo, da je bila v vseh treh občinah najbolj zastopana predelovalna dejavnost, v okviru katere močno izstopajo obdelava in predelava lesa, proizvodnja izdelkov iz lesa, razen pohištva ter proizvodnja kovin in kovinskih izdelkov. Tudi v primerjavi s slovenskim povprečjem je nadpovprečno veliko poslovnih subjektov v predelovalnih dejavnostih, nadpovprečno veliko jih je še v kmetijstvu, gozdarstvu ter javni upravi. V občini Loški Potok močno izstopa primarni sektor, kamor spada kar slabih 15% poslovnih subjektov, kar je daleč nad slovenskim povprečjem. Nadpovprečno veliko jih je tudi v gradbeništvu. Območje je še

¹⁰ Poslovni subjekti so gospodarski subjekti – pravne osebe in gospodarski subjekti – fizične osebe ter zavodi, organi in organizacije. Gospodarski subjekti so gospodarski subjekti – pravne osebe in gospodarski subjekti – fizične osebe.

vedno močno industrializirano, storitveni sektor pa je predvsem v občinah Sodražica in Loški Potok v primerjavi s slovenskim povprečjem neustrezno razvit.

To so pretežno delovno-intenzivne panoge, medtem ko tehnološko najzahtevnejših panog ni. Tudi podjetja so predvsem delovno-intenzivna in v povprečju ekonomsko slabše stoječa, veliko teh podjetij opravlja le dodelavne posle za tujino. Veliko je malih podjetij, ki so nastala s samozaposlitvijo ljudi, predvsem v lesnopredelovalnih dejavnostih. V teh podjetjih vidim priložnost, da bi v bodoče lahko rasla in se razvila v uspešna srednje velika podjetja. Ker pa večino teh samozaposlenih s svojim delom le zagotavlja sebi in svoji družini preživetje in določen standard, obstaja vprašanje, če imajo lastniki teh malih podjetij sploh želje po bistveni rasti svojega podjetja.

Večina prebivalcev se preživlja z delom v industrijskih podjetjih in z obrtjo, kmetijstvo pa zaradi neugodnega podnebja in razdrobljenosti parcel ne predstavlja zadostnega zaslужka, tako da se večina kmetov ukvarja z dopolnilno dejavnostjo – izdelovanjem suhe robe. Domača obrt oziroma suhorobarstvo ima predvsem v občinah Ribnica in Sodražica še vedno pomembno gospodarsko vlogo. Organizacija izdelovanja suhe robe je usmerjena tako, da izkorišča naravno bogastvo in zadovoljuje potrebe trga. Na ta način so se izoblikovale posamezne specializirane dejavnosti, kot so obodarstvo, podnarstvo, posodarstvo, žličarstvo in kuhničarstvo, ročno mizarstvo, orodjarstvo, strugarstvo, pletarstvo, zobotrebčarstvo, rešetarstvo in krošnjarstvo ter spominkarstvo. Les, kot naravna danost v teh občinah, je torej s prevladujočo lesnopredelovalno dejavnostjo in domačo obrtjo razmeroma dobro izkoriščen. Poleg izdelovanja suhe robe je predvsem v občini Ribnica pomembnejša domača obrt še lončarstvo, katerega omogočajo tudi dovolj kvalitetne zaloge gline v sami Ribniški dolini oziroma v njeni okolici.

5.2.1 OSNOVNI KAZALCI POSLOVANJA GOSPODARSKIH DRUŽB

Poslovni izidi gospodarskih družb so osnovni viri informacij o ekonomski aktivnosti gospodarskih subjektov v regijah in občinah in odražajo njihovo specifičnost ter pogoje, v katerih gospodarske družbe poslujejo. Zato se je potrebno pri vrednotenju teh kazalcev zavedati tudi, da ima na njihovo velikost vpliv tudi struktura dejavnosti v posameznih občinah. Poleg tega je zaradi majhnosti obravnavanih občin zelo pogosto, da je v eni občini koncentrirana le določena vrsta dejavnosti oziroma je občina odvisna od enega ali dveh podjetij, delujočih v njej. Če je to podjetje v težavah, je lahko v težavah celotna občina ali regija.

Gospodarske družbe v Sloveniji so imele leta 2004 v povprečju po 11 zaposlenih delavcev, kar pomeni, da se je število zaposlenih na gospodarsko družbo glede na leto 2003 v povprečju zmanjšalo za enega delavca. Medtem, ko so za regijo JV Slovenija značilne večje gospodarske družbe po številu zaposlenih (v povprečju 17 zaposlenih na podjetje leta 2004), pa je to število v vseh treh obravnavanih občinah pod slovenskim povprečjem in znaša v povprečju 10 zaposlenih na podjetje, kar je povezano s samo strukturo gospodarstva in kaže na to, da prevladujejo manjša podjetja. To potrjujejo tudi podatki o velikosti gospodarskih družb glede na sredstva na podjetje in kazalnik višina sredstev na zaposlenega (Tabela 13 na strani 30), ki kažejo še veliko večja velikostna razmerja. Če regija JV Slovenija v sredstvih na podjetje še dosega 95% slovenskega povprečja, pa vse tri obravnavane občine veliko manj, še največ sredstev na podjetje je leta 2004

beležila občina Sodražica (51% slovenskega povprečja). Občina Loški Potok je dosegala 33% slovenskega povprečja, občina Ribnica pa le 31%.

Tabela 13: Velikost gospodarskih družb in opremljenost dela s sredstvi v občinah Ribnica, Sodražica in Loški Potok, v Jugovzhodni Sloveniji in Sloveniji v letih 2003 in 2004

Občina/regija	Velikost gospodarskih družb				Opremljenost dela s sredstvi	
	Sredstva na podjetje (v 1000 SIT)		Št. zaposlenih na podjetje		Povpr. sredstva na zaposlenega (v 1000 SIT)	
	2003	2004	2003	2004	2003	2004
Ribnica	109.732	119.856	10	10	10.744	11.664
Sodražica	157.775	195.539	10	10	15.017	17.392
Loški Potok	127.882	125.943	11	10	11.381	12.005
JV Slovenija	344.403	365.064	18	17	12.834	14.399
Slovenija	369.454	384.313	12	11	30.073	32.654

Vir: Pečar, 2005.

Kot je razvidno iz Tabele 14, so v letu 2004 gospodarske družbe v občinah Sodražica in Loški Potok izboljšale poslovanje glede na predhodno leto. Gospodarnost poslovanja, merjena z razmerjem med prihodki in odhodki, se je tako v občinah Sodražica in Loški Potok povišala. Najboljšo gospodarnost poslovanja so leta 2004 sicer izkazale gospodarske družbe v občini Ribnica (1,044), ki se tako uvršča nad slovensko povprečje (1,040), le malce pod njim pa sta občini Sodražica in Loški Potok (1,039). Glede na predhodno leto se je delež čiste izgube poslovnega leta v celotnih prihodkih zmanjšal v občini Ribnica, v občini Loški Potok je ostal nespremenjen, v občini Sodražica pa se je povečal za 0,7 odstotne točke in znaša 1,2%, kar pa je še vedno pod slovenskim povprečjem (1,4%). Vse tri občine so izkazovale tudi pozitivni neto čisti dobiček kot razliko med čistim dobičkom in čisto izgubo. Glede na predhodno leto so ga vse tri občine celo izboljšale, najbolj, za dobrih 74%, občina Loški Potok.

Tabela 14: Nekateri kazalniki uspešnosti poslovanja gospodarskih družb v občinah Ribnica, Sodražica in Loški Potok, v Jugovzhodni Sloveniji in Sloveniji v letu 2003 in 2004

Občina/regija	Kazalniki poslovnega izida				Gospodarnost poslovanja	
	Neto čisti dobiček (v 1000 SIT)		Delež čiste izgube poslovnega leta v celotnih prihodkih (v %)		Poslovni prihodki/ poslovni odhodki	
	2003	2004	2003	2004	2003	2004
Ribnica	766.032	930.901	0,4	0,2	1,045	1,044
Sodražica	114.107	168.292	0,5	1,2	1,035	1,039
Loški Potok	28.931	50.460	0,3	0,3	1,036	1,039
JV Slovenija	21.883.535	29.874.354	1,0	1,1	1,040	1,054
Slovenija	314.751.079	391.397.448	1,7	1,4	1,035	1,040

Vir: Pečar, 2005.

Večji neto čisti dobički so povečali tudi donosnost v teh občinah. Glede na predhodno leto so se v vseh treh občinah povečale donosnosti sredstev, prihodkov in kapitala. Najvišje donosnosti pri vseh treh kazalcih v letu 2004 beleži občina Ribnica, ki se uvršča tudi nad slovensko povprečje in povprečje regije JV Slovenija. Nadpovprečno donosnost sredstev in kapitala beležita tudi občini Sodražica in Loški Potok.

Produktivnost dela, merjena z dodano vrednostjo gospodarskih družb na zaposlenega, se je v letu 2004 glede na prejšnje leto nominalno povečala v vseh treh občinah, nadpovprečno pa v občinah Loški Potok in Sodražica. Najvišjo, a še vedno podpovprečno produktivnost dela na zaposlenega imajo med obravnavanimi občinami gospodarske družbe v občini Sodražica, ki dosega 92% slovenskega povprečja. V občinah Ribnica in Loški Potok dosegajo dobrih 70% slovenskega povprečja. Glede na regijo Jugovzhodna Slovenija, ki je leta 2004 presegala slovensko povprečje, gospodarske družbe teh treh občin še bolj zaostajajo. Konkurenčnost gospodarstva, merjena s produktivnostjo je pod državnih povprečjem, precej pa pod povprečjem podobnih podjetij v državah EU, kar z vidika vstopa na notranji trg EU lahko povzroča probleme prilagajanja. Podatki o donosnosti in produktivnosti so v Prilogi 2 v Tabeli 5.

V primerjavi z Jugovzhodno Slovenijo, ki je sicer v slovenskem merilu najbolj izvozno usmerjena regija in je leta 2004 ustvarila dobro polovico (56,4%) poslovnih prihodkov s prodajo na tujih trgih, obravnavane občine niso tako izvozno usmerjene (Tabela 15 na strani 32). Nad povprečjem je občina Ribnica, ki je ustvarila slabih 48% celotnih prihodkov od prodaje na tujih trgih. Pod slovenskim povprečjem sta bili leta 2004 občini Loški Potok s 26,2% in Sodražica z 28,0%, ki je ta delež glede na predhodno leto zmanjšala za 8 odstotnih točk.

Ekonomsko moč gospodarstva regije oziroma njeno razvitost najbolje opredeljuje kazalec dodana vrednost gospodarskih družb na prebivalca (Tabela 15 na naslednji strani), ki se je leta 2004 glede na leto 2003 nominalno povečala v vseh obravnavanih občinah, vendar je bila v vseh treh precej pod slovenskim povprečjem. Slabih 53% slovenskega povprečja je dosegala občina Sodražica, še 4,6 odstotnih točk manj občina Ribnica, občina Loški Potok pa le 13,3% slovenskega povprečja. Zaostajanje za slovenskim povprečjem glede na predhodno leto je povečala občina Ribnica, ostali dve občini sta ta zaostanek nekoliko zmanjšali. Vse tri občine po tem kazalcu občutno zaostajajo tudi glede na regijo Jugovzhodna Slovenija, ki je v letu 2004 dosegla že slabih 95% slovenskega povprečja. Šibko ekonomsko moč gospodarstva občin lahko pripišemo slabši gospodarski razvitosti, neustreznemu gospodarski strukturi (prevladujejo delovno-intenzivne panoge, slabo razvit storitveni sektor), majhnemu številu večjih in uspešnih podjetij ter podjetij, ki bi ustvarjala visoko dodano vrednost. Za prihodnji razvoj občin je pomembno zagotoviti pogoje za uspešno delovanje gospodarstva ter spodbujati nadaljnji razvoj podjetništva v posamezni občini (proizvodne in storitvene cone, infrastruktura, izobraževanje in svetovanje).

Tabela 15: Nekateri kazalniki uspešnosti poslovanja gospodarskih družb v občinah Ribnica, Sodražica in Loški Potok, v Jugovzhodni Sloveniji in Sloveniji v letu 2003 in 2004

Občina/regija	Izvozna usmerjenost		Kazalnik dodane vrednosti	
	Delež čistih prih. od prodaje na tujem trgu v celotnih čistih prih. od prodaje		Dodana vrednost na prebivalca (v 1000 SIT)	
	2003	2004	2003	2004
Ribnica	48,0	47,8	705	755
Sodražica	36,0	28,0	615	827
Loški Potok	24,8	26,2	158	208
JV Slovenija	54,0	56,4	1.293	1.482
Slovenija	28,2	28,3	1.426	1.564

Vir: Pečar, 2005.

5.2.1.1 Ekonomska moč prebivalstva

Osnovna kazalnika, s katerima ugotavljamo ekonomsko moč prebivalstva določene teritorialne enote, sta bruto osnova za dohodnino na prebivalca in bruto plača na zaposlenega. Problem primerjave bruto plač na ravni občin je ta, da so ti podatki zbrani po sedežu podjetja in ne po stalnem prebivališču zaposlenih, zato tega kazalca v analizi ne bom obravnaval.

Osnova za dohodnino na prebivalca zajema vse obdavčljive dohodke prebivalstva, brez olajšav, ki jih davčni zavezanci lahko uveljavljajo. Na teritorialni ravni občin je edini kazalnik, ki nam posredno, vendar zelo približno, poda tudi informacijo o kupni moči prebivalstva. Po ekonomski in kupni moči prebivalcev je regija močna takrat, kadar izkazuje visoko dohodnino na prebivalca in nadpovprečne bruto plače na zaposlenega. Dohodnina je tudi najpomembnejši vir financiranja nalog občine, saj občinam pripada pomemben delež prihodkov iz dohodnine.

Tabela 16: Bruto osnova za dohodnino (v SIT) v občinah Ribnica, Sodražica in Loški Potok, v Jugovzhodni Sloveniji in Sloveniji ter primerjava s Slovenijo med leti 2001 in 2003

Občina/regija	Na prebivalca					
	2001		2002		2003	
Ribnica	899.159	87,3	983.828	86,5	1.099.497	90,2
Sodražica	758.265	73,6	883.182	77,6	1.001.317	82,1
Loški Potok	735.400	71,4	847.651	74,5	915.737	75,1
JV Slovenija	970.174	94,2	1.081.319	95,0	1.170.233	96,0
Slovenija	1.030.146	100,0	1.137.960	100,0	1.219.196	100,0

Vir: Pečar, 2005.

Iz podatkov v Tabeli 16 je razvidno, da so vse tri obravnavane občine med leti 2001 in 2003 beležile podpovprečno osnovo za dohodnino na prebivalca, tako v primerjavi z regijo JV Slovenija kot s slovenskim povprečjem. Najslabšo sliko kaže občina Loški Potok, ki je v letu 2003 dosegala le dobrih 75% slovenskega povprečja. Občina Sodražica je v tem letu dosegala 82,1% slovenskega povprečja, občina Ribnica pa 90,2%. Svoj zaostanek za slovenskim

povprečjem vse tri občine sicer nekoliko zmanjšujejo, leta 2001 je denimo občina Loški Potok dosegala le 71% slovenskega povprečja, občina Sodražica pa 74%.

Do razlik med občinami in regijami prihaja predvsem zaradi različne gospodarske strukture, izobrazbene strukture zaposlenih in posledično splošne razvitosti regij. Ekonomska moč prebivalstva tega območja se torej po tem kazalcu v povprečju bistveno ne spreminja. Sicer se kazalci iz leta v leto izboljšujejo, toda zaostajanje za povprečjem Slovenije se zmanjšuje počasi. Ker je dohodnina tudi pomemben del prihodkov občin, se je smiselno osredotočiti tudi na povečanje ali vsaj ohranitev teh prihodkov v prihodnosti. Zato je naloga posamezne občine vzpostavitev dobrih pogojev za uspešno delovanje gospodarstva v občini ter zagotovitev pogojev za ustrezno raven življenja tistim občanom, ki so zaposleni izven nje.

5.2.2 KMETIJSTVO IN GOZDARSTVO

Kmetijstvo in gozdarstvo na tem območju že tradicionalno predstavljata pomembno dejavnost, čeprav se le malo ljudi preživlja le s to dejavnostjo. Naravne razmere za kmetijstvo v obravnavanih občinah niso ugodne, posebej ne za rastlinsko pridelavo. V ribniški in sodraški dolini so sicer pogoji nekoliko boljši, v prevladujočem hribovitem svetu pa so te možnosti izrazito manjše. V občini Loški Potok neugodna lega (zaradi temperaturne inverzije prihaja do velikih temperaturnih ekstremov, pozimi tudi preko -30°C) kmetijsko najbolj ugodnih površin na dnu uval in dolin ter pogosta slana dodatno onemogočata poljedelsko, še bolj pa sadjarsko rabo površja. Tako tu uspevajo predvsem temperaturno manj občutljive kulturne rastline (krompir) ali pa gre za travniške površine. Za območje teh občin je značilna tudi zaraščenost in velika kamnitost obdelovalnih površin.

Za kmetijstvo neugodne razmere pa so toliko bolj ugodne za rast gozda, kar sicer ugodno vpliva na dejavnost gozdarstva. Že tako visoko gozdnatost povečuje tudi intenzivno zaraščanje nekdanjih travniških in pašniških površin.

Poleg naravnih razmer in posledično težjih obdelovalnih pogojev je za razvoj kmetijstva neustrezna tudi sama lastniška struktura kmetijskih površin, saj so zemljiške parcele zelo razdrobljene. Posledica razparceliranosti je opuščanje kmetovanja ter posledično zaraščanje njiv in travnikov, kar hkrati povečuje število divjadi, ki delajo kmetom škodo, zaradi česar se še dodatno opuščajo njivske površine. Vedno večje zaraščanje kmetijskih površin negativno vpliva tudi na izgled pokrajine.

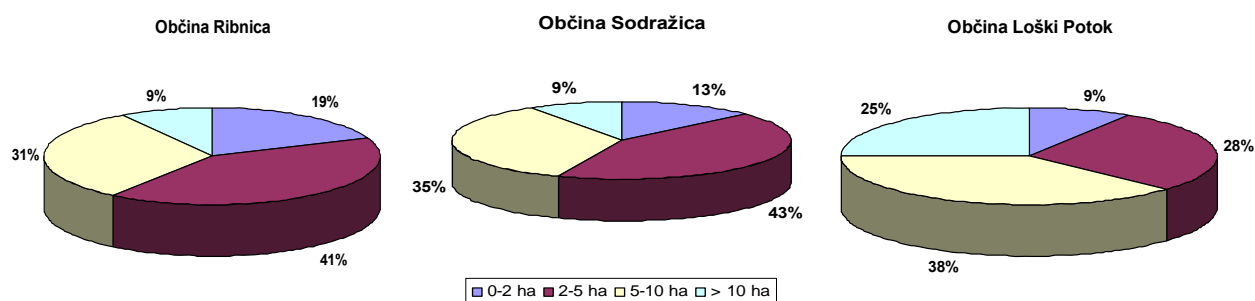
Delež kmečkega prebivalstva se je v povojnem obdobju bistveno zmanjšal, še pomembnejše pa je spreminjanje in slabšanje socialno-demografske strukture, predvsem starostne sestave prebivalstva, kar nekatere predele uvršča med območja demografskega izumiranja in stagnacije. Z zmanjšanjem števila kmečkega prebivalstva in poslabšanjem demografske strukture je kmetijstvo izgubilo vlogo najpomembnejšega gospodarskega dejavnika v podeželskih naseljih (RRP za območje Jugovzhodne Slovenije, 2002, str. 18). Hkrati postaja vse bolj očitno, da kmetijstvo in gozdarstvo nista več edini dejavnosti, ki na podeželju ustvarjata dohodek, temveč postajata dopolnilni dejavnosti zaposlitvam izven primarnih dejavnosti. Žal gre pri tem predvsem za zmanjšanje obsega agrarne dejavnosti, ne pa za njeno kakovostno spreminjanje. Posledica

tega so opuščena zemljišča in neizkoriščeni lokalni potenciali, spreminjajo pa se tudi podeželska naselja, ki postajajo ekonomsko neodvisna od bližnje okolice in pripadajočega zemljišča. V podeželskih naseljih se vse bolj širijo obrti, proizvodne in storitvene dejavnosti, ponekod tudi turizem.

Zmanjšanje opuščanja kmetijstva in izboljšanje pogojev za kmetijske dejavnosti se je v zadnjih letih poizkušalo doseči z nekaterimi agrarnimi operacijami, kot so ravnanje terena ali povečanje dostopnosti poti. V kmetijstvu imajo veliko vlogo tudi kmetijske subvencije, ki se izplačujejo preko nacionalnega proračuna, pomembno vlogo v prihodnosti pa bodo morala imeti tudi nepovratna sredstva EU.

Na območju obravnavanih občin je bilo pri popisu kmetijskih gospodarstev leta 2000 evidentiranih skupaj 905 kmetij. Povprečna velikost družinskih kmetij glede na površino kmetijskih zemljišč v uporabi je v občini Ribnica znašala 5,1 ha, v občini Sodražica 5,3 ha, v občini Loški Potok pa 7,1 ha. Tudi na Sliki 4 lahko opazimo, da v občini Loški Potok prevladujejo nekoliko večje kmetije kot drugod, kar je po moje posledica tudi redke naseljenosti območja, so pa vsekakor te obsežne površine tudi manj kakovostne. Drugačno sliko kažeta tako ostali dve občini, kot tudi podatki na ravni države in regije JV Slovenija, kjer prevladujejo male kmetije v velikostnem razredu od 2 do 5 hektarov, delež kmetij, ki so manjše od 2 hektarov, pa je precej večji od deleža kmetij nad 10 hektarov.

Slika 4: Družinske kmetije po velikostnih razredih kmetijskih zemljišč v uporabi v občinah Ribnica, Sodražica in Loški Potok, 2000

Vir: Popis kmetijskih gospodarstev, 2000.

Majhnost kmetij je velik problem in otežuje prilagajanje evropskim zahtevam, zaradi česar bi bilo za prihodnji razvoj kmetijstva potrebno razmišljati v smeri širitve kmetij. Prvi korak v tej smeri bi bil po mojem mnenju komasacija¹¹ zemljišč, potrebne bi bile tudi državne spodbude za povečevanje kmetijske posesti. Ker zaradi tradicionalne miselnosti ljudi obsežnih komasacij prav kmalu še ni za pričakovati, bi lahko bila ustrezna začasna rešitev v najemu neobdelovanih kmetijskih površin, s čimer bi se reševal vsaj problem zaraščanja.

¹¹ Komasacija je zložba in ponovna razdelitev zemljišč načeloma enakih površin (vrednosti), vendar pravilnejših oblik.

Kmetijska zemljišča v uporabi so leta 2000 v vseh treh občinah skupaj zavzemala 5.074 hektarjev (Tabela 17), kar je dobrih 41% med vsemi zemljišči. Od tega so travniki in pašniki zavzemali kar 92% delež, kar je glede na hribovitost območja in kamnitost obdelovalnih površin pričakovano. Čeprav je v občini Loški Potok še najmanj ravnin in so pogoji za kmetovanje najtežji, ta ne odstopa bistveno od ostalih dveh občin. Odstotek njiv in vrtov med vsemi kmetijskimi zemljišči ima celo višji od občine Sodražica, ki je v povprečju bolj ravninska občina. To kaže na to, da se ljudje v občini Loški Potok v večji meri ukvarjajo s kmetijstvom oziroma poljedelstvom kot v občini Sodražica. Potrditev temu najdemo v Prilogi 3 v Tabeli 6, kjer vidimo, da je bilo leta 2000 v občini Sodražica 145, v občini Loški Potok pa 211 družinskih kmetij, kar je 3,5 kmetij na 100 prebivalcev več kot v občini Sodražica. Iz tabele je tudi razvidno, da se v vseh treh občinah večina družinskih kmetij ukvarja z mešano živinorejo, pašno živino ter mešano rastlinsko pridelavo in živinorejo. Samo s poljedelstvom se ukvarja le ena kmetija, samo z mešano rastlinsko pridelavo pa slabi 3% družinskih kmetij.

Tabela 17: Družinske kmetije po rabi kmetijskih zemljišč v uporabi (v ha) v občinah Ribnica, Sodražica in Loški Potok, v Jugovzhodni Sloveniji in Sloveniji, 2000

Občina/regija	Vsa zemljišča	Vsa kmet. zemljišča	% kmet. zemlj.med vsemi	Njive in vrtovi	Sadovnjaki	Travniki in pašniki
Ribnica	6.792	2.811	41,4	178	93	2.540
Sodražica	2.020	770	38,1	16	17	737
Loški Potok	3.530	1.493	42,3	85	10	1.398
JV Slovenija	102.924	48.028	46,7	15.104	2.399	30.525
Slovenija	918.908	456.215	49,6	150.178	25.208	280.829

Vir: Popis kmetijskih gospodarstev, 2000.

Živinoreja torej močno prevladuje nad poljedelstvom, s katerim se večina kmetov ukvarja le za lastno uporabo. Med živinorejo prevladuje govedoreja, zmanjšuje pa se reja domačih prašičev. Opaziti je tudi nekoliko večji razmah ovčereje, kozjereje in kunčjereje, v občini Loški Potok tudi konjereje. Več kmetov je kooperantov, v zadnjem času delničarjev Kmetijske zadruge Ribnica. Ti kooperanti redijo predvsem pitance, krave pa predvsem zaradi oddaje mleka v zbiralnico ali posameznikom.

Na poljih se prideluje predvsem krompir ter zelenjava za domačo uporabo, v nižinskem delu občin Sodražica in Ribnica pa tudi fižol, koruza, nekatera žita ter krmne rastline.

Iz Tabele 18 na naslednji strani je razvidno, da v starostni sestavi gospodarstev na družinskih kmetijah prevladujejo starejši gospodarji. V višjih starostnih skupinah se število gospodarjev povečuje, mlajših gospodarjev (do 35 let) je le med 2 in 4 odstotki. S kmetijstvom se ukvarja pretežno starejše prebivalstvo, mlajši se zaposlujejo in izobražujejo za poklic v drugih, neagrarnih sektorjih. Zaskrbljujoče je, da je v vseh treh občinah skoraj polovica kmečkih gospodarjev stara nad 64 let, ob tem pa je pa potrebno upoštevati tudi dejstvo, da gospodarji navadno zelo pozno oddajo kmetijo nasledniku. Problematična je tudi nizka izobrazbena raven

gospodarjev na kmetijah (Tabela 19), saj ima v vseh treh občinah več kot polovica vseh gospodarjev samo končano osnovno šolo. Večina gospodarjev ima samo praktične izkušnje, nekateri imajo tečaje iz kmetijstva, redki pa tudi poklicno ali celo višjo kmetijsko izobrazbo. Taka starostna in izobrazbena struktura vplivata neugodno na nadaljnji razvoj kmetijstva, ki zahteva modernizacijo in prestrukturiranje, za kar sta potrebna tako pripravljenost do sprememb kot tudi znanje sodobnih metod kmetovanja. Dodaten problem predstavlja tudi vprašanje nasledstva kmetij.

Tabela 18: Starostna sestava gospodarjev na družinskih kmetijah v občinah Ribnica, Sodražica in Loški Potok, 2000

Občina	Gospodarji na družinskih kmetijah po starostnih skupinah (%)					
	skupaj	Pod 35 let	35-44	45-54	55-64	nad 64 let
Ribnica	549	2,7	10,2	16,2	22,8	48,1
Sodražica	145	z*	z	z	26,2	44,1
Loški Potok	211	3,3	12,8	19,4	22,3	42,2

Opomba: * Podatek zaradi zaupnosti ni objavljen.

Vir: Popis kmetijskih gospodarstev, 2000.

Tabela 19: Družinske kmetije po šolski izobrazbi gospodarjev v občinah Ribnica, Sodražica in Loški Potok, 2000 (v %)

Občina	Skupaj	Brez izobrazbe	Osnovnošol. izobrazba	Poklicna izobrazba	Srednješol. izobrazba	Več kot srednješol.
Ribnica	549	6,7	51,4	25,9	13,3	2,7
Sodražica	145	14,5	57,2	13,8	11,7	2,8
Loški Potok	211	3,8	64,4	19,0	10,4	2,4

Vir: Popis kmetijskih gospodarstev, 2000.

Zaradi neustreznosti kmetijskih površin (težji obdelovalni pogoji, razdrobljenost, lastniška struktura) in odpiranje trga kmetijskih proizvodov tuji konkurenci daje kmetijstvo vse manj prihodkov kmečkim gospodarstvom, kar se posledično odraža v zaraščanju kmetijskih zemljišč in iskanju virov dodatnih zaslužkov. To je dejavnost, ki je večinoma le samooskrbno usmerjena in ki vse bolj spremlja oziroma dopolnjuje druge dejavnosti, kot sta obrt in podjetništvo. Večina ljudi se ukvarja s kmetijstvom le po svoji redni zaposlitvi. Kmetijstvo pa pridobiva nove funkcije, to je naravi prijaznejše bio in ekološko kmetovanje ter ohranjanje kulturne krajine, ki je tudi pogoj za razvoj turizma. Razpršena poselitev ter naravni pogoji namreč dajejo ugodne pogoje razvoja podeželskemu turizmu, ki pa še nima ustreznih nastanitvenih kapacitet, je pa vsekakor vizija prihodnosti. S podporo in poslušom države in lokalne skupnosti pa je potrebno zagotoviti pogoje in pomoč, da bi se vsaj nekaj mladih ljudi odločilo, da se bodo s kmetijsko dejavnostjo intenzivno ukvarjali.

5.2.3 TURIZEM

Turizem je na območju obravnavanih občin slabo razvit. Po eni strani je to posledica dejstva, da pomembnejših naravnih ali kulturnih znamenitosti, ki bi sprožile val turističnega povpraševanja, v obravnavanih občinah ni. Po drugi strani pa se obstoječa naravna in kulturna dediščina v namene turizma ne izkorišča v zadostni meri. Glavni turistični potencial predstavljajo še razgibana in neokrnjena narava, samota in mir.

O razvitosti turizma na tem območju veliko povedo že podatki v Tabeli 20. Omembe vrednih nastanitvenih zmogljivosti¹² ni, le redka gostišča v občini Ribnica ponujajo prenočitev. V občini Sodražica je edini nastanitveni objekt planinska koč na Travni gori, ki pa je trenutno zaprta. V občini Loški Potok prenočitvenih zmogljivosti ni.

Tabela 20: Gostinstvo in turizem v občinah Ribnica, Sodražica in Loški Potok, 2002

Občina	Nastanitvene zmogljivosti			Prihodi turistov		Prenočitve turistov	
	nastanitveni objekti	sobe	ležišča	skupaj	tujih	skupaj	tujih
Ribnica	2	3	24	144	51	153	59
Sodražica	1	9	75	6	-	6	-
Loški Potok	-	-	-	-	-	-	-

Vir: Statistični letopis RS 2003, 2003.

V nadaljevanju je opisano področje turizma v vsaki občini posebej. Izpostavljene so nekatere glavne značilnosti ter nakazane tudi možne rešitve v smeri razvoja turizma.

5.2.3.1 Turizem v občini Ribnica

Na področju turizma v občini delujejo turistično informacijski center, tri turistična društva ter več ostalih društev. Gostinsko ponudbo s ponudbo hrane nudi nekaj gostiln in gostišč, na območju občine je odprtih tudi več planinskih koč in domov, ki pa obratujejo le ob koncu tedna. Delujejo tudi tri turistične kmetije, ki ponujajo predvsem aktiven oddih na kmetiji, domačo hrano in pijačo.

Pod organizirano turistično ponudbo spadata v prvi vrsti ogled Ribniškega gradu, kjer so poleg samega gradu na ogled tudi park kulturnikov, arheološka zbirka, muzej suhe robe in lončarstva ter ogled Škrabčeve domačije (rojstne hiše jezikoslovca in patra Stanislava Škrabca), ki je od leta 1998 prenovljena v muzej, z ohranjeno arhitekturo iz 19. stoletja. Ogleda vredna sta cerkev sv. Štefana, ki je ena izmed največjih v Sloveniji, njena sedanja zvonika je zasnoval arhitekt Jože Plečnik, ter staro mestno jedro Ribnice na obeh straneh ceste Ljubljana–Kočevje. Organizirani so tudi prikazi izdelave suhe robe ali lončarskih izdelkov v delavnicah, v Mercator – Kmetijsko gozdarski zadrugi je organizirana prodaja suhorobarskih izdelkov. Najbolj tradicionalna in

¹² Zasebne sobe v podatkih niso vključene.

obiskana turistična prireditev je Ribniški sejem suhe robe in lončarstva, ki v kraju poteka vsako prvo nedeljo v septembru.

Najvišji del ribniške občine predstavljata v veliki meri z gozdom pokriti Velika in Mala Gora, ki tudi skrivata nekaj naravnih in kulturnih znamenitosti: brezno Jelenov žleb s spomenikom NOB, Rudeževa kapela sv. Antona Puščavnika v Jelenovem žlebu, panj najobsežnejše jelke v Sloveniji nad Grčaricami, Francetova jama v Mali Gori in nad njo Jama Žiglovica, Finkova jama, dolina in tesen Tržiščice (slepa dolina), Ponorna jama Tentera, cerkvica sv. Ane na izpostavljenem in razglednem mestu na Mali Gori, razgledna točka Grmada nad Ortnekom.

Omenil bi še Slemenena, ki ležijo severno od Ribniškega polja in so njen najlepši predel, predstavljajo pa slemenasto-dolinast relief z globokimi, tesnimi grapami in strmimi pobočji, ki v vršnem delu prehajajo v kopaste vrhove in zaobljena slemenena. Njihovo središče je Sv. Gregor, ki je rojstni kraj socialnega zgodovinarja dr. Janeza Evangelista Kreka, blizu je tudi Ortneški ali Stari grad, od katerega so ostale le ruševine, ki nosijo zgodovinsko in spomeniško privlačnost.

5.2.3.2 Turizem v občini Sodražica

V občini Sodražica je turizem slabo razvit, vendar se počasi razvija, občina pa ima kar nekaj potencialnih možnosti za njegov razvoj. Ugodne geografske značilnosti pokrajine predstavljajo potencial za razvoj letnega turizma v obliki pohodništva in kolesarstva. Soteska Kadice s pritokom Bistrice je z naravnim slapom in izdolbljenimi kadmi, po katerih ima to področje tudi ime, in s svojim zaščitenim rastlinskim svetom, ena najlepših naravnih znamenitosti v občini Sodražica.

Travna gora je ime za širše, z gozdovi in pašniki pokrito področje na nadmorski višini 900 do 1200 m. Na Travni Gori je planinska koča z možnostjo gostinske ponudbe in prenočišči. V preteklosti je bila turistična točka mnogih turistov, v zadnjih letih pa se zamenjalo kar nekaj upravljavcev, trenutno pa je zaprta.

Romarska cerkev pri Novi Štifti leži nad široko ribniško dolino v naravnem okolju, ki ga dopolnjujeta orjaška lipa in frančiškanski samostan.

Dobre so tudi možnosti za razvoj zimskega turizma. V Sodražici obratuje urejeno manjše smučišče Izver, ki ga upravlja Smučarski klub Sodražica. Smučišče se počasi širi in vsako leto privablja več gostov, v okolici pa so vsako zimo urejene tudi proge za smučarski tek. Vse bolj priljubljeni so tudi smučarski skoki štirih skakalnic, ki jih poleg občine Sodražica organizirajo še občina Loški Potok, občina Ribnica in občina Velike Lašče.

5.2.3.3 Turizem v občini Loški Potok

Območje občine Loški Potok spada v turistično cono »Po Kolpi in Gorjancih«, ki je poskus ponovnega in še močnejšega sodelovanja z ljudmi na drugi strani meje s Hrvaško, ustvarjanje možnosti za nova delovna mesta, razvoj dopolnilnih dejavnosti in prizadevanje za boljše življenje tukajšnjih ljudi (Po Kolpi in Gorjancih, 2004, str. 3). Celotno turistično ponudbo v

turistični coni predstavljajo osnovne turistične aktivnosti (pohodništvo, kolesarjenje), povezane z ogledom kulturne in naravne dediščine, znamenitosti in zanimivosti ter gostinsko in drugo ponudbo.

V zvezi s kulturno in naravno dediščino velja omeniti Retijsko uvalo, kateri poseben čar dajejo ekstenzivno obdelane poljske površine. Skupaj s starim jedrom vasi Retje, ki je spomeniško zaščiten, in cerkvijo sv. Florjana, ki je razglašena za kulturni spomenik, nudijo enkratno ponudbo kulturne krajine. Nad središčem občine je hrib Tabor s slikovito cerkvijo. Tabor je zaščiten kot morebitno arheološko najdišče.

Partizanska bolnišnica Ogenjca, oziroma skrivni skrivni bunker v jami Ogenjca, je eno redkih ohranjenih skrivališč, ki so se gradili ob partizanskih bolnišnicah. Bunker ponazarja način delovanja partizanske vojaške sanitete v Sloveniji in je prostor enega najbolj tragičnih in dramatičnih dogodkov v zgodovini partizanskega zdravstva.

Črna točka turistične ponudbe v tej občini je gostinska ponudba, ki je slaba, prav tako ni kampov ali prenočišč. Mnogi poskusi turistične ponudbe so zaradi nepovezanosti posameznikov ali nezadostne ponudbe propadli.

Turizem je v občini slabo razvit, njegov razvoj pa dodatno otežuje tudi dejstvo, da je občina v turistično-prometnem pogledu slepa in odrezana in kot takšna lahko v turizmu nastopa le kot končna destinacija. Rešitve bi lahko bile v posodobitvi cest in prekvalifikaciji tamkajšnjih mejnih prehodov. Prednost na območju občine je predvsem v čistem in neoporečnem prostoru. Tu so možnosti sprostitve in rekreacije s številnimi pohodnimi in kolesarskimi potmi, pri čemer pa je slabost nevarnost srečanja z medvedom. Urejenost naselij, okolice hiš, ohranjenost okolja, čist in svež zrak, mir in zelenje dajejo tej občini v prihodnosti možnost za razvoj počitniških hišic (vikendi).

Turizem verjetno tudi v prihodnjih letih ne bo dejavnost, od katere bi bilo v teh treh občinah veliko prihodkov, ga je pa vsekakor smiselno izkoriščati vsaj kot dopolnilno dejavnost v okviru gospodarstva. Vprašanje tudi je, če bi majhnost občin ter čista narava masovni turizem prenesla. Zato je razvoj turizma potrebno usmeriti na mehki, individualni turizem, kot je kmečki turizem, pohodništvo, športni turizem, lovski turizem, upokojenski turizem itd. Naravni viri, kot so naravna in kulturna krajina, različne oblike vode in kraške jame predstavljajo dodatno možnost za razvoj turizma na tem območju. V to kategorijo spadajo tudi razne naravoslovne in druge učne poti, namenjene izobraževanju obiskovalcev, ohranjanju kulturnih spomenikov in varovanju tipične ljudske arhitekture. Za učinkovitejši razvoj kmečkega turizma bi bila potrebna tudi večja povezanost lokalnega prebivalstva ter boljša promocija lokalnih znamenitosti.

5.3 OKOLJE IN PROSTOR

5.3.1 PODROČJE UREJANJA PROSTORA

Z izjemo mesta Ribnice, kot večjega urbanega središča, v obravnavanem območju prevladujejo podeželska naselja in tradicionalna kulturna krajina ter naravno ohranjena, pretežno gozdna območja. Bogati naravni potenciali, kot so kmetijska zemljišča in les ter krajinska pestrost in neonesnaženo okolje so pomembna primerjalna prednost tega območja.

Z zmanjšanjem števila kmečkega prebivalstva in poslabšanjem demografske strukture je kmetijstvo izgubilo vlogo najpomembnejšega gospodarskega dejavnika v podeželskih naseljih, opaziti pa je porast oskrbnih in storitvenih dejavnosti, obrti in proizvodnje. Sprememba funkcije in vsebine naselij se odraža tudi v morfoloških značilnostih, saj večina naselij na podeželju izgublja avtohtono podobo in regionalno identiteto. Hkrati mnogi stari, tradicionalno grajeni objekti, ponekod pa celotna naselja propadajo, kar je še najbolj očitno v demografsko ogroženih območjih, kjer je hkrati opaziti porast števila sekundarnih bivališč (RRP za območje Jugovzhodne Slovenije, 2002, str. 19).

Zaraščanje in širjenje gozdov proti naseljem posegata v identiteto kraja in njegovih prebivalcev. Rešitev je v proglasitvi območij vzdrževane kulturne pokrajine (npr. Retijska uvala). Posledica napredovanja gozda je tudi ta, da medvedi in ostala divjad zahajajo vedno bližje naselij, kjer onemogočajo prosto gibanje prebivalcev, povzročajo škodo na pridelkih ter odganjajo morebitne turiste (pohodnike, kolesarje).

5.3.2 PODROČJE VARSTVA OKOLJA

Stanje okolja je na tem območju ugodno, saj parametri, ki kažejo stanje posameznih sestavin okolja, niso slabši od povprečnih slovenskih razmer (RRP za območje Jugovzhodne Slovenije, 2002, str. 16). V večjih krajih, Sodražici in Ribnici je onesnaževanje okolja posledica proizvodnih dejavnosti, zlasti industrije, na podeželju pa neurejene oziroma pomanjkljive komunalne infrastrukture in kmetijske dejavnosti. Problematika onesnaževanja okolja se bistveno povezuje z značilnostmi kraškega sveta in s posledično visoko stopnjo ranljivosti podzemnih voda. Zato je pomembno preprečevati onesnaženje tal, podtalja ter voda v kmetijstvu kot posledico prekomerne uporabe zaščitnih sredstev in gnojil, na območjih naselij pa kot posledico pomanjkljivih oziroma neustreznih sistemov za odvajanje in čiščenje odpadnih voda.

5.3.3 PODROČJE INFRASTRUKTURE

Prometna, komunalna, energetska ter informacijska infrastruktura ne sledijo potrebam gospodarskega razvoja. Vse bolj pereči so problemi zaradi neustreznih elementov in gradbeno slabega tehničnega stanja cestnih povezav med občinami in z drugimi občinami v regiji, z drugimi regijami in Republiko Hrvaško. Medtem ko je energetska infrastruktura komaj zadostna, je komunalna opremljenost nezadostna, saj je oskrba s pitno vodo pomanjkljiva, prav tako pa tudi sistemi za odvajanje in čiščenja komunalnih odplak in sistemi ravnanja z odpadki (RRP za območje Jugovzhodne Slovenije, 2002, str. 19).

Raven cestne infrastrukture, zgrajene že pred desetletji, je v vseh treh občinah relativno nizka, veliko cest je potrebnih obnove. Relativno dobre razmere so le v občini Ribnica, ki leži ob regionalni cesti Ljubljana–Kočevje, je najbližje Ljubljani in ima z njo tudi redne urne avtobusne linije. Cesta Ljubljana–Kočevje je sicer dokaj urejena in vozna, vendar precej obremenjena in zato tudi nevarna ter potrebna rekonstrukcije. Poleg tega ob konicah pred Ljubljano nastajajo daljše kolone. Prometna infrastruktura ne omogoča zadovoljivega povezovanja znotraj regije med Kočevsko-ribniškim delom regije, Belo Krajino in preostalo Dolenjsko. Skozi občino Ribnica poteka sicer tudi železniška proga, vendar je zastarela in se uporablja le za tovorni promet. Občini Sodražica ter predvsem Loški Potok sta geografsko bolj oddaljeni od osrednje Slovenije ter od regionalne ceste Ljubljana–Kočevje. Ceste do nje so slabe, redna avtobusna linija pa pripelje v občini le enkrat do dvakrat dnevno.

Smola je, da to območje leži ravno med obema avtocestnima krakoma, tako da obstoječi avtocestni križ temu območju ne služi. Slabe prometne povezave in neizgrajenost AC križa so neugodne tudi z vidika oskrbe regije, funkcioniranja podjetij, dostopnosti industrijskih in obrtnih con ipd. Zastarelo in pomanjkljivo železniško omrežje, ki ne pokriva potreb potniškega prometa, bi bilo potrebno dopolniti in posodobiti, saj so njegove možnosti premalo izkoriščene.

Komunalna opremljenost na tem območju je neustrezna. Zaradi razpršene pozidave je značilno pomanjkanje ustreznih sistemov za odvajanje in čiščenje odpadnih voda, kar je pomemben dejavnik pri zmanjševanju okoljske vrednosti, kakovosti bivanja in razvojnih potencialov. Občine Ribnica, Sodražica in Loški Potok sodijo znotraj regije JV Slovenija med najslabše opremljene, saj razen večjih naselij kanalizacijskih omrežij in čistilnih naprav sploh ni (RRP za območje Jugovzhodne Slovenije, 2002, str. 44).

Dobre telekomunikacije so osnovni predpogoj za uspešno komuniciranje prebivalstva in podjetij s svetom, pa tudi za komunikacijo znotraj občine. Telekomunikacijska infrastruktura je dobro razvita le v večjih naseljih, na ostalih predelih občin pa je neustrezna. Omrežje je bilo s strani Telekoma Slovenije sicer posodobljeno, povečane so bile tudi kapacitete, vendar vzpostavljanje ISDN in ADSL priključkov ni omogočeno na vseh predelih občin. Na več območjih občin normalen sodoben potek življenja otežuje tudi slab signal mobilnih operaterjev.

6 SWOT ANALIZA SOCIALNOEKONOMSKEGA STANJA V OBČINAH RIBNICA, SODRAŽICA IN LOŠKI POTOK

Na podlagi analiz socialnoekonomskih značilnosti ter z upoštevanjem možnosti, ki se pojavljajo v okviru slovenske regionalne politike ter pridobivanja sredstev EU, so za analizo stanja, razvojnih možnosti in možnih nadaljnjih usmeritev v Tabeli 21 na straneh 42 in 43 predstavljeni elementi SWOT analize za vse tri občine skupaj.

Predstavljene so prednosti (strengths), slabosti (weaknesses), priložnosti (opportunities) in nevarnosti (threats). Prednosti so notranje zmogljivosti, s katerimi določeno območje razpolaga v primerjavi z drugimi in katere lahko pomagajo pri izkoriščanju priložnosti in preprečevanju nevarnosti. Nasprotno so slabosti tiste, ki ogrožajo konkurenčni položaj ali pa ovirajo

izkoriščanje priložnosti. Priložnosti so zunanje okoliščine, ki ji lahko določeno območje donosno zadovolji in v veliki meri izhajajo iz že obstoječih prednosti ter slabosti. Nevarnosti so zunanje ovire, ki preprečujejo realizacijo določenih priložnosti.

Pri izdelavi SWOT analize sem si poleg opravljenih analiz v prejšnjih poglavjih pomagal tudi z lastnim poznavanjem obravnavanega območja. Zaradi nekaterih posameznim občinam specifičnih komponent SWOT analize sem elemente, ki so specifični za posamezne občine, predstavil v Prilogi 4 za vsako občino posebej.

Tabela 21: SWOT analiza občin Ribnica, Sodražica in Loški Potok

PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> •Prebivalstvo je prilagodljivo in delavno. •Število prebivalcev v večjih krajih (dolina) je dokaj stabilno. •Nizka stopnja brezposelnosti in njeno postopno zmanjševanje v zadnjih letih. 	<ul style="list-style-type: none"> •Depopulacija hribovskih območij. •Slabe zaposlitvene možnosti, predvsem za bolj izobražene in posledično velika delovna migracija, predvsem v Ljubljano. •Slaba izobrazbena struktura prebivalcev.
<ul style="list-style-type: none"> •Poslovni rezultati gospodarstva se izboljšujejo. •Veliko število samostojnih podjetnikov in obrtnikov. •Velik delež gozdnih površin kot vir energije. •Velika gozdnatost površin omogoča razvoj že obstoječe lesne industrije in dopolnilnih dejavnosti s tega področja. •Ekološka neobremenjenost kmetijskih površin omogoča zdravo pridelavo hrane. 	<ul style="list-style-type: none"> •Nizka konkurenčnost gospodarstva. •Podpovprečna ekonomska moč gospodarstva. •Majhnost kmetij, velika razdrobljenost kmetijskih posestev in neugodna starostna struktura na kmetijah. •Pomanjkanje kvalitetnih nastanitvenih turističnih kapacitet in slab izkoristek obstoječih. •Prešibke promocijske aktivnosti v turizmu povzročajo nerazpoznavnost območja kot turistično zanimivega področja.
<ul style="list-style-type: none"> •Naravne lepote in razmeroma čisto okolje. •Ohranjena krajinska pestrost. 	<ul style="list-style-type: none"> •Neugodna infrastrukturna opremljenost. •Ni celovitih strategij razvoja in varstva pomembnejših območij naravne in kulturne krajine.
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
<ul style="list-style-type: none"> •Intenzivnejše zaposlovanje mlajših in izobraženih kadrov v domačem okolju bi prispevalo k zaustavitvi zmanjševanja števila prebivalstva. 	<ul style="list-style-type: none"> •Odseljevanje mladih in izobraženih, beg možganov. •Največ brezposelnih je med populacijo z nizko izobrazbo.

Nadaljevanje Tabele 21

<ul style="list-style-type: none"> •Razvoj nekaterih storitvenih dejavnosti. •Spodbujanje podjetništva med mladimi in med novimi podjetniki. •Povezovanje malih podjetnikov v podjetniške grozde ter skupno nastopanje na tujih trgih. •Internacionalizacija podjetij s ciljem spodbujanja večjega izvoza. •Uporaba strukturnih skladov za spodbujanje regionalnega razvoja in notranjega razvojnega potenciala. •Zaradi majhnosti kmetij spodbujanje razvoja dodatnih in dopolnilnih dejavnosti na kmetijah. •Izkoriščanje biomase (čiščenje gozdov) kot alternativni vir energije, ki je tudi v ekološki funkciji. •Ekološko kmetovanje v povezavi s turizmom. •Razvoj nemasovnega turizma (kmečki, izletniški, pohodniški, dejavnosti na prostem, rekreacijske aktivnosti). 	<ul style="list-style-type: none"> •Prebivalci niso dovolj motivirani za podjetništvo. •Nizka akumulativnost in posledična nezmožnost investiranja. •Opuščanje kmetij in vse pogostejše zaraščanje neobdelanih kmetijskih površin. •Opuščanje kmetijske pridelave vodi v manjše število podeželskega prebivalstva in slabši videz kulturne pokrajine. •Slaba izobraženost kmetov. •Lastniška razdrobljenost naravnih virov. •Pomanjkanje finančnih virov za investicije v turizem. •Nepovezanost posameznih turističnih produktov v celovit turistični produkt.
<ul style="list-style-type: none"> •Posodobitev železniškega omrežja in vzpostavitev potniškega prometa. •Izgradnja obvoznice Škofljica na ljubljanski cestni obroč bi območje približala Ljubljani. •Izgradnja manjkajoče komunalne infrastrukture. •Možnost za skupne regionalne razvojne programe. •Povezave in sodelovanje med občinami. 	<ul style="list-style-type: none"> •Nekontrolirano in prekomerno onesnaževanje okolja.

Vir: Lastna izvedba.

Občine se na več področjih srečujejo s podobnimi razvojnimi problemi. V prvi vrsti gre za depopulacijo območja, razen nižinskih predelov v občinah Sodražica in Ribnica blizu obeh večjih krajev. Na področju človeških virov na eni strani izstopa slaba izobrazbena struktura prebivalstva, na drugi pa slabe zaposlitvene možnosti višje kvalificiranih delavcev ter posledično bodisi odseljevanje bodisi dnevne ali tedenske migracije teh prebivalcev v osrednjo Slovenijo. Konkurenčnost gospodarstva in njegova ekonomska moč sta podpovprečna, problemi so na področju financiranja, kjer ni zadostnih virov financiranja, slaba je tudi povezanost podjetnikov in občin. Po drugi strani se stanje v gospodarstvu izboljšuje, kar potrjujejo tudi poslovni rezultati. Majhnost kmetij, razdrobljenost zemljišč, tradicionalno kmetijstvo ter vprašanje nasledstva kmetij so glavne značilnosti kmetijstva, ki je v veliki meri le dopolnilna dejavnost. Turizem je slabo razvit, je še v zametkih, v smislu turizma gre predvsem za nerazpoznavnost območja. Skupna značilnost območja je tudi pomanjkljiva infrastrukturna opremljenost občin (nekvalitetne cestne povezave, ni železniškega prometa, neurejena kanalizacija, ...).

Območji Sodražice in Loškega Potoka spadata med območja s posebnimi razvojnimi problemi, s tega vidika je ta položaj vredno izkoristiti, saj regionalna politika prednostno usmerja razvojna sredstva države na ta območja. Poleg tega bo z vidika bodočih pokrajin v procesu regionalizacije pomembna aktivna vključenost in sodelovanje pri pripravi RRP, na osnovi katerega bodo lahko občine v regiji pridobile sredstva iz slovenskih ministrstev in evropskih strukturnih skladov za nadaljnji razvoj svojega območja. Pri tem bodo obravnavane občine morale pri skupnih projektih sodelovati tako med seboj kot z drugimi še bolj kot sedaj, saj se te majhne občine glede na svojo majhno površino in majhno število prebivalcev v statistični regiji JV Slovenija izgubijo. Aktivnejša mora postati tudi vloga lokalnih skupnosti na področju gospodarskega razvoja svoje skupnosti in ustvarjanja pogojev za izrabo vseh primerjalnih prednosti in za boljši gospodarski razvoj.

Osnovne ugotovitve SWOT analize predstavljajo morebitne smernice nadaljnjemu razvoju teh občin, pri čemer je potrebno najprej oblikovati predloge razvoja ter jih proučiti z vidika možnosti financiranja ter smiselnosti izvedbe. Za uresničitev posameznih predlogov razvojnih možnosti v občinah je potrebno sodelovanje s sosednjimi občinami, z regijo, z državo in z ustreznimi institucijami, vključiti je potrebno tudi ustrezne strokovnjake. Razvoj občine temelji na aktivnostih občanov, da svoje cilje na različnih področjih in v različnih okoljih uresničijo. Občine, kot nosilke razvoja, v povezavi z uspešnimi podjetji, morajo postati dobre partnerice nosilec razvojnih projektov, predvsem pa morajo ustvariti pogoje in možnosti za razvoj teh okolij in področij.

SKLEP

V diplomskem delu sem raziskal socialnoekonomsko stanje v občinah Ribnica, Sodražica in Loški Potok. Občine spadajo v regijo Jugovzhodna Slovenija, znotraj nje pa predstavljajo manjšo teritorialno enoto z nekaterimi skupnimi demografskimi, gospodarskimi in geografsko-prometnimi značilnostmi. Regija Jugovzhodna Slovenija se po večini gospodarskih kazalcev uvršča med bolj uspešne in razvite slovenske regije, kar pa je posledica dobrih gospodarskih razmer predvsem v Novem mestu in njegovi okolici, kjer je zaradi večjih podjetij gospodarstvo izredno močno. Obravnavane občine pri teh uspehih nimajo večje vloge, saj po večini kazalcev zaostajajo za povprečjem te regije, prav tako pa razvojno zaostajajo tudi za povprečjem Slovenije.

Obravnavane občine se kljub specifičnim značilnostim v posameznih občinah na več področjih srečujejo s podobnimi problemi. Kot ključni dejavnik nekonkurenčnosti in razvojnega stagniranja lahko izpostavimo človeški kapital. Prebivalstvo se stara, značilna je depopulacija hribovskih območij, dosežena stopnja formalne izobrazbe prebivalstva je nizka. Slabo kvaliteto človeškega kapitala pogloblja še poudarjen beg možganov, ko mladi izobraženci po dokončanju študija zapuščajo domače okolje, saj tu ni ustreznih zaposlitvenih možnosti.

Konkurenčnost in ekonomska moč gospodarstva sta podpovprečna. Območje je še vedno močno industrializirano, primarni sektor ima še vedno pomembno vlogo, storitveni sektor pa je še

neustrezno razvit. Večina prebivalcev se preživlja z delom v industrijskih podjetjih in z obrtjo, kmetijstvo pa zaradi težkih pogojev in razdrobljenosti parcel ne predstavlja zadostnega zaslужka, tako da se večina kmetov ukvarja z dopolnilno dejavnostjo – izdelovanjem suhe robe. Turizem je slabo razvit, slabost je predvsem necelovita in neprepoznavna turistična ponudba.

Območje zaznamuje tudi precejšnja odmaknjenost od glavnih prometnih tokov ter nasploh nezadostne prometne povezave, obmejna lega in pomanjkljiva opremljenost s cestno in komunalno infrastrukturo, ki sta v tesni soodvisnosti z nadpovprečno razpršeno poselitvijo. Cestne povezave so slabe, kar je neugodno z vidika potencialnih investitorjev, dotoka kapitala, turistov in nenazadnje z vidika delovnih migracij in odseljevanja prebivalcev.

Glavne možnosti za razvoj so pospešena rast podjetništva in ustanavljanja novih podjetij in obrti, pri čemer bo potrebno v skladu z rastjo izobrazbenega potenciala pospeševati tudi rast delovnih mest z višjimi izobrazbenimi zahtevami. Za večjo rast in konkurenčnost obstoječih malih in srednje velikih podjetij bo nujno tudi medsebojno povezovanje podjetij in skupno nastopanje na trgu (podjetniški grozdi). Potenciali so tudi v razvoju kmetijstva, predvsem v naravi prijaznejšem bio in ekološkem kmetovanju v povezavi s turizmom. Konkurenčnost kmetijstva bi lahko povečali z ustrezno zemljiško in kmetijsko politiko ter dopolnilnimi dejavnostmi na kmetijah. Turistični potencial poleg kmečkega turizma predstavljajo predvsem razgibana in neokrnjena narava, samota in mir, pri čemer se mora najprej zagotoviti ustrezna prometna in komunalna infrastruktura.

Pomemben finančni vir in potencialna dodatna sredstva za nadaljnji razvoj območja lahko predstavljajo sredstva pomoči tako domače kot evropske regionalne politike, pri čemer bo zaradi majhnosti občin nujno tako skupno nastopanje teh občin kot sodelovanje z drugimi občinami. Po drugi strani pa se je potrebno zavedati, da regionalni razvoj ne more temeljiti predvsem na sredstvih države in EU, temveč v prvi vrsti na lastnih institucijah in dejavnikih ter na aktivnostih in motiviranosti ljudi, ki živijo na tem območju.

LITERATURA

1. Aljančič Mojca, Bogdanovič Sara Dragana: Regionalna politika. Delovni zvezek 12/1999. Ljubljana : Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, 2000. 71 str.
2. Armstrong Harvey, Taylor Jim: Regional Economics and Policy. New York : Harvester Wheatsheaf, 1993. 397 str.
3. Farič Metka: Nove zamisli regionalnega razvoja kot podlaga za oblikovanje sodobne regionalne politike. Magistrsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1999. 93 str.
4. Jovanović Miroslav N.: European Economic Integration: limits and prospects. London, New York : Routledge, 1997. 389 str.
5. Kavaš Damjan et al.: Priprava strokovnih podlag za strategijo regionalnega razvoja Slovenije. Ljubljana : Inštitut za ekonomska raziskovanja, 2000. 302 str.
6. Kovačič Art: Globalna konkurenčnost Slovenije v času njenega vključevanja v Evropsko unijo. Doktorska disertacija. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2004. 377 str.
7. Kukar Stanka et al.: Pospeševanje skladnejšega regionalnega razvoja v SR Sloveniji. Ljubljana : Inštitut za ekonomska raziskovanja, 1989. 160 str., 28 pril.
8. Lavrač Ivo et al.: Regionalni in prostorski razvoj. Ljubljana : Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, 2004. 14 str.
9. Mrak Mojmir: Kohezijska politika Evropske Unije. Ljubljana : Samozaložba, 2004. 160 str.
10. Pečar Janja: Regije 2005 – izbrani socio-ekonomski kazalniki po regijah. Delovni zvezek 9/2005. Ljubljana : Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, 2005. 215 str.
11. Pečar Janja: Izbrani socio-ekonomski kazalniki po regijah. Delovni zvezek 5/2003. Ljubljana : Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, 2003. 199 str.
12. Pečar Janja: Regionalni vidiki razvoja Slovenije. Delovni zvezek 7/2002. Ljubljana : Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, 2002. 76 str.
13. Pečar Janja: Regionalni vidiki razvoja Slovenije. Delovni zvezek 6/2001. Ljubljana : Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, 2001. 75 str.
14. Pečar Janja, Farič Metka: Regionalni vidiki razvoja Slovenije s poudarkom na finančnih rezultatih poslovanja gospodarskih družb v letu 1999. Delovni zvezek 8/2000. Ljubljana : Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, 2000. 80 str.
15. Senjur Marjan: Razvojna ekonomika. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2002. 732 str.
16. Šmidovnik Janez: Lokalna samouprava. Ljubljana : Cankarjeva založba, 1995. 274 str.
17. Strmšnik Igor: Prenova regionalne politike. Delovni zvezek 12/1998. Ljubljana : Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, 1999. 42 str.
18. Vlaj Stane: Lokalna samouprava s poudarkom na načelu subsidiarnosti. Ljubljana : Visoka upravna šola, 2001. 367 str.
19. Vlaj Stane: Lokalna samouprava: občine in pokrajine. Ljubljana : Fakulteta za družbene vede, 1998. 456 str.

VIRI

1. Izobraževanje. Statistične informacije 9, Ljubljana, 2006, št. 3.
2. Mesečne informacije. Ljubljana : Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. December 2005.
3. Osnutek Državnega razvojnega programa RS za obdobje 2007-2013. Delovno gradivo. Ljubljana : Služba Vlade za lokalno samoupravo in regionalno politiko. [URL: http://www.svlrsrp.gov.si/fileadmin/svlrsrp.gov.si/pageuploads/DRP/Aktualno/DRP_DELOVNO_GRADIVO_13-04-06.doc], 2006.
4. Po Kolpi in Gorjancih: turistična cona. Novo Mesto : Podjetniški center Novo Mesto, 2004. 96 str.
5. Popis kmetijskih gospodarstev, Slovenija 2000. Ljubljana : SURS, 2002. 249 str.
6. Poročilo o razvoju 2005. Ljubljana : Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, 2005. 171 str.
7. Prebivalstvo. Statistične informacije 5, Ljubljana, 2006, št. 3.
8. Regionalni razvojni program za območje Jugovzhodne Slovenije – strateški del. Novo Mesto : Podjetniški center Novo Mesto, 2002. 107 str.
9. Statistični letopis Republike Slovenije 1996. Ljubljana : SURS, 1996.
10. Statistični letopis Republike Slovenije 1997. Ljubljana : SURS, 1997.
11. Statistični letopis Republike Slovenije 1998. Ljubljana : SURS, 1998.
12. Statistični letopis Republike Slovenije 1999. Ljubljana : SURS, 1999.
13. Statistični letopis Republike Slovenije 2000. Ljubljana : SURS, 2000.
14. Statistični letopis Republike Slovenije 2001. Ljubljana : SURS, 2001.
15. Statistični letopis Republike Slovenije 2002. Ljubljana : SURS, 2002.
16. Statistični letopis Republike Slovenije 2003. Ljubljana : SURS, 2003.
17. Statistični letopis Republike Slovenije 2004. Ljubljana : SURS, 2004.
18. Statistični letopis Republike Slovenije 2005. Ljubljana : SURS, 2005.
19. Strategija regionalnega razvoja Slovenije. Ljubljana : Agencija RS za regionalni razvoj. [URL: http://www.svlrsrp.gov.si/fileadmin/svlrsrp.gov.si/pageuploads/regionalna_politika/sr_rs4.doc], 2001.
20. Trg dela. Statistične informacije 7, Ljubljana, 2006, št. 18.
21. Ustanovitev pokrajin pred vrati? Združenje občin Slovenije. [URL: <http://www.zdruzenjeobcin.si/novice/default.asp?Ident=1141&pogled=2&kat=1&tip=1&Pod=4>], 19.11.2006.
22. Ustava Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91).
23. Zakon o lokalni samoupravi – uradno prečiščeno besedilo (Uradni list RS, št. 72/93, 57/94, 14/95, 26/97, 70/97, 10/98, 74/98, 70/00, 51/02, 72/05).
24. Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (Uradni list RS, št. 93/05).
25. Third Report on Economic and Social Cohesion, Conclusions: A Proposal for a Reformed Cohesion Policy. [URL: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/pdf/cohesion3/cohesion3], 14.6.2006.

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC

DRP – Državni razvojni program

EPD – Enotni programski dokument

EU – Evropska Unija

NUTS – Nomenclature of Statistical Territorial Units

RRA – Regionalna razvojna agencija

RRP – Regionalni razvojni program

SKTE – Standardna klasifikacija teritorialnih enot

SPRS – Strategija prostorskega razvoja Slovenije

SRRS – Strategija regionalnega razvoja Slovenije

SRS – Strategija razvoja Slovenije

SURS – Statistični urad Republike Slovenije

ZLS – Zakon o lokalni samoupravi

ZSRR – Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja

PRILOGA

Priloga 1

Tabela 1: Število prebivalcev med leti 1991 in 2005 v občinah Ribnica, Sodražica in Loški Potok

Leto	Število prebivalcev		
	Ribnica	Sodražica*	Loški Potok
1991 (popis)	11.101	-	2.182
1995 (31.12.)	11.267	-	2.148
1996	11.334	-	2.112
1997	11.261	-	2.092
1998	11.318	-	2.083
1999	9.208	2.157	2.070
2000	9.226	2.162	2.069
2001	9.272	2.168	2.067
2002	9.263	2.176	2.058
2003	9.210	2.160	2.047
2004	9.194	2.152	2.046
2005	9.232	2.181	2.036

Opomba: * Do leta 1999 je občina Sodražica spadala pod občino Ribnica.

Vir: Statistični letopisi RS 1996-2005; Prebivalstvo, 2006.

Tabela 2: Selitveno gibanje prebivalstva v občinah Ribnica, Sodražica in Loški Potok, v Jugovzhodni Sloveniji in Sloveniji v letu 2004

Občina/regija	Število priseljenih			Število odseljenih			Selitveni prirast
	skupaj	iz drugih občin*	iz tujine	skupaj	v druge občine	v tujino	
Ribnica	95	77	18	119	96	23	-24
Sodražica	36	34	2	46	31	15	-10
Loški Potok	20	19	1	12	8	4	8
JV Slovenija	1.209	574	635	981	494	487	228
Slovenija	16.766	6.595	10.171	14.864	6.595	8.269	1.902

Opomba: * Oziroma iz drugih regij Slovenije, ko gledamo podatke za regijo JV Slovenija in Slovenijo.

Vir: Statistični letopis RS 2005, 2005.

Tabela 3: Število delovno aktivnega prebivalstva po delovnem mestu v občinah Ribnica, Sodražica in Loški Potok, v Jugovzhodni Sloveniji in Sloveniji, marec 2006

Občina/ regija	Del. aktivno preb.	Zaposlene osebe			Samozaposlene osebe			
		skupaj	pri pravnih osebah	pri fizičn. osebah	skupaj	s. p. posame zniki	osebe, ki opr. pocl. dejavn.	kmetje
Ribnica	3.040	2.617	2.275	342	423	241	14	168
Sodražica	473	392	327	65	81	55	1	25
Loški Potok	286	222	164	58	64	38	-	26
JV Slovenija	53.861	47.938	43.105	4.833	5.923	2.835	211	2.877
Slovenija	817.332	734.189	669.673	64.516	83.143	44.225	6.708	32.210

Vir: Trg dela, 2006.

Priloga 2

Tabela 4: Poslovni subjekti po dejavnostih v občinah Ribnica, Sodražica in Loški Potok, v Jugovzhodni Sloveniji in Sloveniji, 31.12.2003

Dejavnost	Ribnica		Sodražica		Loški Potok		JV Slovenija		Slovenija	
	število	(%)	število	(%)	število	(%)	število	(%)	število	(%)
Kmetijstvo, lov, gozdarstvo	16	2,3	1	0,6	13	14,8	219	2,7	2.031	1,5
Ribištvo	1	0,1	-	-	-	-	8	0,1	247	0,2
Rudarstvo	2	0,3	-	-	-	-	9	0,1	140	0,1
Predelovalne dejavnosti	187	27,0	94	52,8	17	19,3	1.460	17,8	19.367	13,8
Oskrba z elektriko, plinom, vodo	-	-	-	-	-	-	9	0,1	350	0,2
Gradbeništvo	59	8,5	9	5,1	10	11,4	837	10,2	13.721	9,8
Trgovina; popravila mot. vozil	102	14,7	22	12,4	7	8,0	1.270	15,4	25.748	18,4
Gostinstvo	34	4,9	8	4,5	7	8,0	503	6,1	8.332	5,9
Promet, skladiščenje, zveze	47	6,8	4	2,2	6	6,8	607	7,4	9.516	6,8
Finančno posredništvo	5	0,7	2	1,1	-	-	44	0,5	1.292	0,9
Nepremičnine, najem, posl. storitve	66	9,5	8	4,5	1	1,1	838	10,2	20.974	15,0
Javna uprava, obramba, soc. zavar.	21	3,0	6	3,4	8	9,1	315	3,8	3.099	2,2
Izobraževanje	7	1,0	2	1,1	2	2,3	116	1,4	1.950	1,4
Zdravstvo, soc. varstvo	13	1,9	2	1,1	-	-	180	2,2	3.172	2,3
Druge javne, skupne in osebne storitve	133	19,2	20	11,2	17	19,3	1.806	22,0	30.293	21,6
SKUPAJ	693		178		88		8.221		140.232	

Vir: Statistični letopis RS 2004, 2004.

Tabela 5: Nekateri kazalniki uspešnosti poslovanja gospodarskih družb v občinah Ribnica, Sodražica in Loški Potok, v Jugovzhodni Sloveniji in Sloveniji v letu 2003 in 2004

Občina/regija	Donosnost						Produktivnost			
	Donosnost sredstev		Donosnost prihodkov		Donosnost kapitala		Poslovni prihodki na zaposlenega (v 1000 SIT)		Dodana vrednost na zaposlenega (v 1000 SIT)	
	2003	2004	2003	2004	2003	2004	2003	2004	2003	2004
Ribnica	0,048	0,054	0,036	0,040	0,110	0,122	13.839	15.373	4.373	4.674
Sodražica	0,029	0,033	0,025	0,027	0,053	0,070	17.232	21.195	5.096	6.153
Loški Potok	0,029	0,047	0,023	0,028	0,049	0,083	14.194	19.829	3.757	4.732
JV Slovenija	0,039	0,048	0,028	0,034	0,073	0,093	25.083	28.211	5.968	6.723
Slovenija	0,023	0,026	0,026	0,029	0,048	0,056	24.840	27.632	6.130	6.675

Vir: Pečar, 2005.

Priloga 3

Tabela 6: Število družinskih kmetij po tipu kmetovanja v občinah Ribnica, Sodražica in Loški Potok, 2000

Občina	Tip kmetovanja						
	skupaj	poljedelstvo	trajni nasadi	pašna živina	mešana rastlinska pridelava	mešana živinoreja	mešana rastlinska pridelava in živinoreja
Ribnica	549	1	1	222	24	162	139
Sodražica	145	-	-	43	1	77	24
Loški Potok	211	-	-	62	2	109	38

Vir: Popis kmetijskih gospodarstev, 2000.

Priloga 4

Tabela 7: Specifični elementi SWOT analize za občino Ribnica

PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none">•Prebivalstvo je dokaj enakomerno poseljeno po vsej občini.•Nekaj uspešnih srednje velikih podjetij.•Dobri gospodarski pogoji za razvoj drobnega gospodarstva.•Tradicija obrti v izdelavi lesenih izdelkov.•Dobro odmevna prireditve Ribniški sejem.•Kulturna dediščina.•Visoka gostota cestnega prometa skozi občino.•Velikost občine.	<ul style="list-style-type: none">•Neurejena zunanja podoba občine.•Zastarelo in pomanjkljivo železniško omrežje.
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
<ul style="list-style-type: none">•Ustvariti boljše sodelovanje med malimi in večjimi gospodarskimi družbami.•Razvoj lokalne blagovne znamke za lesene domače izdelke (»suha roba«).	<ul style="list-style-type: none">•Neurejena zunanja podoba občine.

Vir: Lastna izvedba.

Tabela 8: Specifični elementi SWOT analize za občino Sodražica

PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> •Dokaj stabilno ekonomsko okolje (delujejo tri podjetja) in rastoča industrijska cona. •Tradicija obrti v izdelavi lesenih izdelkov. 	<ul style="list-style-type: none"> •Pospešeno staranje prebivalstva. •Ni večjega podjetja. •Majhnost lokalnega trga. •Slabi naravni pogoji za kmetovanje. •Precej makadamskih cestnih odsekov in slabe prometne povezave z Ljubljano. •Neurejena zunanja podoba občine in glavnega trga v Sodražici. •Odsotnost vizije razvoja. •Majhnost občine.
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
<ul style="list-style-type: none"> •Razvoj lokalne blagovne znamke za lesene domače izdelke (»suha roba«). •Razvoj zimskega turizma. •Izkoristiti položaj območja s posebnimi razvojnimi problemi. •Ureditev zunanje podobe občine. 	<ul style="list-style-type: none"> •Majhnost občine onemogoča samostojno izvedbo večjih investicijskih projektov. •Pomanjkanje prostorov za podjetništvo. •Nerazvit storitveni sektor. •Neustrezno urejene cestne povezave z osrednjo Slovenijo. •Slabša dostopnost hribovskih območij v vsakodnevni migracijah do zaposlitvenih in oskrbnih centrov. •Neurejena zunanja podoba občine.

Vir: Lastna izvedba.

Tabela 9: Specifični elementi SWOT analize za občino Loški Potok

PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> •Prebivalstvo ima močan občutek lokalne pripadnosti, kar omogoča nastajanje sinergij z usklajenim delovanjem. •Vključenost v turistično cono »Po Kolpi in Gorjancih«. •Naravne lepote, neokrnjena narava, raznolikost pokrajine ter privlačno in urejeno podeželje. •Urejenost središča občine. 	<ul style="list-style-type: none"> •Število prebivalcev se zmanjšuje. •Pospešeno staranje prebivalstva. •Podpovprečna zastopanost študentov v visokošolskem izobraževanju. •Zelo nizka ekonomska moč gospodarstva. •Nerazvita gospodarska oz. podjetniška infrastruktura, ni večjega podjetja. •Slabo razvita podjetniška kultura, slabo razvit storitveni sektor. •Pretežno kmetijski značaj občine s tradicionalno pridelavo in rejo. •Slabi naravni pogoji za kmetovanje. •Ni nastanitvenih turističnih kapacitet. •Nepovezanost z Republiko Hrvaško (obmejna občina). •Ni tranzitna občina, temveč le končna destinacija. •Velika oddaljenost od osrednje Slovenije. •Odsotnost vizije razvoja. •Majhnost občine.
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
<ul style="list-style-type: none"> •Atraktivno območje za poselitev (bodisi starejši ljudje bodisi tedenski migranti). •Trdnejše gospodarsko in splošno sodelovanje s sosednjimi regijami, tudi čezmejno s Hrvaško. •Izkoristiti položaj območja s posebnimi razvojnimi problemi. 	<ul style="list-style-type: none"> •Neugodni populacijski trendi. •Beg možganov, študenti se ne vračajo. •Majhnost občine onemogoča samostojno izvedbo večjih investicijskih projektov. •Slaba prometna infrastruktura do nekaterih turistično zanimivih predelov. •Slabša dostopnost območja v vsakodnevnih migracijah do zaposlitvenih in oskrbnih centrov. •Neustrezno urejene cestne povezave z Republiko Hrvaško.

Vir: Lastna izvedba.